

హరివిన్ోదము

[మున్నగు నైను పొత్తములు]

(కవి)

కవికొండల వేంకటరావు

వివరము			పుటలు
హరివిన్ోదము	౧	...	1—24
మమైక దైవసంప్రార్థనము	౨	...	29—54
శతధా	౩	...	59—85
కందనక్షి	౪	...	89—107
ద్విపదలాక్ష	౫	...	111—125

సుమన్ోహిని శిక్షక

1950

వెల

మాచవ భిగము

రు 1-8-0

అభిన వాంధ్ర కార్యస్థాన

సుప్రకాశితము

సర్వ స్వామ్యములు కవి

చదువు సూచన

భంధలను వికాసము

భంధోబధము:

పాపద్యభాన

మాపద్యమునే!

పద్విపదభాన

మాప్యపదనే!

రాజమహేంద్రవరము

1—7—1949

కవికొండల వేంకటరావు

“కవి”

“కొండలరావు వికాసోత్పల”

హరివి నోదము

(క. వి)

కవికొండల జేంకటరావు

ప్రతి పాఠకుని

అవంతలశ్శీ సత్యవ్రజ్జ నమోః

శ్రీవీరవేంకట సత్యనారాయణ స్వామినామః

అన్నవరము, { కవిసౌందర్య మేళకటరావు
26-2-1948 } { “క్రమి”
 { “జ్ఞానగోలండు సిక్కెస్‌తోత్పలు”

పద్యసంఖ్య	పుటసంఖ్య
౧—౪	౧—౨
౫—౨౦	౨—౫
౨౧—౩౧	౩—౮
౩౨—౪౦	౪—౧౧
౪౧—౫౦	౫—౧౩
౫౧—౬౦	౬—౧౫
౬౧—౭౦	౭—౧౭
౭౧—౮౦	౮—౨౦
౮౧—౯౦	౯—౨౨
౯౧—౧౦౦	౧౦—౨౪

“నత్యమేవజయతో”

“ఎదియో, పద్దెమొ, గీతమో, కతయొ”

శ్రీ రస్తు

హరివి నోదము

కవికొండల వేంకటరావు

—:0:—

వేదసంఖ్య ౧౨౪

ఉ. ఏయది పుట్టులేనిదము యెత్తెనో భూమి దళానతారముల్
ఏయది మిత్తి లేనిదము యెక్కటి ముక్తిపథంబు చాటెనో
ఏయదిసర్వమున్ దెలిసి యెక్కడిమాయకుమూలమయ్యెనో
ఆయఖిలాండకోటి సతతాశ్రయశక్తి నుతింతు నిత్యమున్.

ను. నడకన్ బాదముతాకు మాత్రమున గుర్తాయెండు

[శ్రీ యయ్యో గా

రడవిన్; రాముపదాంబుజంబులనుస్వప్రాణంబులర్పించుచున్
నుడులన్, జేతల, సంతరంగమున, సంపూజించునాఁడన్నరుం
డడరండేగ్రహమందుఁ జిత్ప్రభల నజ్ఞానాంధమున్

[బాయుచున్?

ఉ. బమ్మతపస్సు, నారదుఁడు భక్తిరసంబాలుకంగఁబాడు గీ
తమ్ము, మహాత్మ! యర్జునుఁడుదామునునీదుప్రబోధచేతయు
ధమ్మునఁ జూపెనట్టి పస, దగ్గఱ దవ్వనకుండ నగ్గజేం
ద్రమృతవిస్పయల్దలచిరక్షయటన్న మొఱిల్ ప్రసాధనాల్.

శా. ఊరాబ్ధిన్ జరునవ్వునవ్వుకొనుచున్ జెక్కిళ్ళుపూరించి, పా
ల్లారన్, నేరనిభంగిగాలి బొటవేల్లారాముగాఁ గుడ్చుకొం
చేరున్ లేరను భీతిలేకొకడవై యెట్టెట్టు చింతించెదో
శౌరీ! యాభవదీయ చింతనముచే శాంతిల్లుతశోకముల్.

వంద్యకళాసంఖ్య ౫-౨౦

చ. అడుగనువచ్చి నిన్నడుగడయ్యెఁ గుచేలుఁడు నీవముందు గా
వడిముడి విప్పికొంచుఁ దినువాడవుగా యడుకుల్

[ముకుంద ! నే

నడచువ నాదుచిత్తము సమర్పణనేయమి నేకొఱంతగీ
డ్పడనుజమా! గ్రహించెదవు బల్మినో, బంటుతనానో,

[చెల్మినో !

చ. శబరియొసంగు పండులవి చుప్పనో తియ్యనో చేదో నేరకే
గబ గబ నారగించితివి; కాల్పడ తొందఱరాయుడన్నియ
య్యబల యహల్యమోక్షమున కాదరువైతివి; నాకు

[నేల యిం

కబెదరు? వింజవైనసరె కాదని యిల్వెడలించినకానరే!

చ. గుహుఁడు దరించె నిన్నడవఁ గూర్చొనబెట్టుక

[కోలవైచి, యో

బహుమునివంద్య ! యోపరమపానన రామ ! మహా

[సమర్థ ! య

ల్లహనుమ పూజ్యుడయ్యెఁ దనలావున నీకొఱకబ్బిదాటి, లే

వోహూ! తరముల్, భవార్థమగుచో నుదధేని నదేని

[యొక్కటే!

ను, నినునీవే పరిరక్షచేసికొను పెన్నేర్పుంట తథ్యంబు, యై
నను నా శావసుదేవుఁ జాచిసిసి, వానక, బెదగలిక,

[మహా

నినదంబౌవఅదకొ నడిన్ యమునపై నిన్నె త్తికొంచావిధి
గొని, సందాలయమున్ యశోదయొడి నుగ్గున్ద్రావఁ

[బంచె; తథా

నినురక్షించుట మాకుముక్తి జగతిక నిర్దిదత్తక గేశవా!

శా. ఖోటన్ నిన్ను యశోదకట్టునెడ నుల్లున్ జూపులకజూపి నా
వాటకబాటను గోపికాతతికి నాహ్లాదంబు సంధించి నా,
వేటకగాలియనాగునిక నిలిచి ప్రావృట్చోభతోనాడి నా
వోహూటోటుగ! యుట్లసంబరములోనున్నావురాగెంతుచుక.

శా. జేకేటప్పడు తన్ని జేవడిగ బండిక దుక్కుకుక్కొనటుల్,
నీకాంతామణి సత్యభామ నిను నణ్ణెట్టిక బ్రతాడింప, నీ
వేకాంతంబుగ 'దాసు' నంటివి; భవద్యుత్తాంతమేమందురా?
నీకారుణ్యము ప్రేమ చూటగొనుచో నేరంబు లేదందువా?

ఉ. అన్నకుఁ దమ్ముడెంతొ వినయాన సపర్యలు సేయుచుండుటల్
మిన్నయటంచుఁ జాటితివి మేదిని సూర్యకులానబుట్టి; లే
దన్నయబోధ; యావవుడవై యనుజమ్ముడవీవుగాఁగనే
తన్నియమంబు సెల్లదొకొ? దండిదొరా! మివిగో!

[నమస్కృతుల్.

మ. పదియార్చేల సుగోపికల్ బలిసి, నిక భాషించుచుక
 [బాడుచుక
 బెదవిగోరిన, వేణువడ్డమిడి సేవిశ్వప్రబుధాభ్యమా
 పదనంబుకబరిపూర్తి జూపవుగ! తద్వంశోద్భవంబైనయా
 పదమో, పద్దెమొ, గీతమో. కృతయొ, యేసారింతు
 [మోక్షమా?

మ. నిరుపేదల్ నినుగాక యొండొకని సాన్నిధ్యంబునక జేరిపో
 నురయేమోయని బోలు, నీవు సిరిని న్దొచ్చుటగా నీదు పే
 రురమందుక నిలబెట్టుకొంచుదృఢముల్లోకంబులకని తైమె
 ల్లర వేగింపఁగఁ జేయువాడ! వొకలీలా? నీది! సర్వప్రభూ!

చ. మకరిని ధిక్కరించుటకు మ త్తకరీంద్రముచాలలేక “నీ
 వకరుణఁగావరావ!” యని శచ్చెడు వాఁకను గూయు
 [యిడ్డ సాఁ
 డొకరుడ వేగినావు! “సిరినొల్లను, చక్రమునొల్ల”నన్న మ
 చెప్పకయది ! భ క్తరక్షణకుఁ జిన్మయ రూపము చాలి
 యుంటగా !

మ. గరుడాల్వారుల వీపుచిన్నదనియా? కాంతకొ మహాశ్రీని నీ
 యరమందే యిటికించుకొంటివి? ప్రభూ! యున్మాదిన్
 [నేను నిక
 దటిమే యంతట జాగిపోవుననియా తన్నా రీశిరోభూషనుక
 మఱుగుంబెట్టెడు కొస్తుభంబునను? దొంగన్ గాను,
 [భక్తుండరా!

ఉ. ఎల్లలులేని పాల్కుడలికెల్ల ననంగను మఱియాకుపైఁ
బిల్లుడపొంచుచేలి, కడువేసుకమైఁ బొడగట్టుచుందు, వీ
యులము వెంబడింబడంగ నోయి మురాంతక! ముట్టలేను, నీ
చల్లనిచోటు మారెడిని; చాలనుబెద్ద కరళ్ళకుఁ బ్రభూ!

శా. స్త్రీకిన్ స్త్రీకిని మధ్యనీనగుచు, మధ్యేనీకు స్త్రీనుంచుకొం
చో కళ్యాణసుమూర్తి ! కేశవ ! హరీ ! యోకృష్ణ !

[యోయచ్యుతా !

రాకేందుప్రభ రాసనాడునెడ నికలక్షింప లేరైరిగా
యాకల్యాణుల పెన్నిట్టుల్ సముత్తమాత్మాకారతఁ దిర్గిపో.

ఉ. గంగ భవద్బదాంబుజము కందంగనీయదు, వాడనీయ, దు
స్పొంగుతరంగ మాలికలఁ బోవుచుఁదాను ద్రిలోకగామియై
రంగ! చెలంగు; నీపదములక మమహస్తములంటి ధూళిచే
యంగను నెంటనేకడిగి యచ్చపుఁ జందముగానొనర్చెడిన్.

మ. అలనాఁడెప్పుడో యిత్తుపత్రమునగాయంబైనఁ జీర్చింపి, చె
ల్లెలు పాంచాలి యొకింత నీదమున ప్రేలిం గట్టుకట్టంగనే
తిలపోయక మఱిలెక్కలేని నలునల్ తద్వ్యామాక్షికిన్

[సూర్చి న

భ్యులమధ్యక బోలులందు నామె సగువుం బోపించి,

[తెవ్వండలుల్?

ఉ. శ్రీకర! సింధురాట్సులవశీకర! రా! కరముక గరావశా
శాకర మాధురీనికర మాకరికిన్, గిరికిన్, మహామహా
శ్రీకిని సూర్చినట్టులమగింపుము, లేననికొంకు పూర్వమే!
యోకిరకల్ పంపక బడని యిప్పుడే! యెవ్వరుద్రచ్చనప్పుడే.

ఏకాదశ సంఖ్య ౨౧-౩౦

శి. మాయాను మాయయై కడు నమాయునివృత్తి నహింస

[వా, డెనం

శాయుర్య శాయునై యభయశూక్త్యో నెవ్యం

[గ్రాట్టమూనుంగ

శూయక మూసిస్త్వగులముండు జగాతినెవండు, చిత్త్యదహ
జ్ఞేయు, నమేయు, నాజ్ఞయు, విచింతన చేతు ముముక్షు

[సంగతికా.

చ. విదురుడు శూద్రుండగును, నెన్నుడు క్షత్రియుడొను,

[అట్లయ్యున్

బదమిడి వానియింట గహప జ్ఞిగుడింపడె? గాజనాజునున్

బదలడె? బత్తిముఖ్యము, పశ్చిమ ప్రధానము; పుట్టు

[కందులన్

బాదలదుగొప్ప, భోగముల భూషణుండదు మెప్పు

[త్రిల్ జ్ఞానున్.

శి. మోహవిముక్తులౌ మునుల మోహమువెంచి, పదాటు

[నేల స్త్రీ

దేహములన్ సృజించి, యలదివ్యశరీరములాడు శోభచే

మోహమువెంచ దాను నయ నోత్సుకుడై తమిదిల్

[గోవిందో

శ్రీహరిగేయ మూడెనట చిత్తములందు బుహ్యతం

[బుజన్!

శా. గాధల్లేననఁ బోకుమెందు హరిసద్భాధాల్లి నోటాననో
హ్లాధుల్ వ్యాధులు భేదభేదములు మాయంజానుఁజూ!

[నానిచే

“రాధావల్లభ!” యన్న నీహృదయ సామ్రాజ్యంబు

[నేలుం గృహక

బాధల్ నేరన్, భాగ్యయోగ్యతలు సంబాళించు నీకోసమై.

శా. ప్రేరేపింపకురాని వారలను, వేవేవచ్చువారికొ నఖా!

వారింపంబని పెట్టుకోకు, నిజ మేనాకార్యమంగున్ననో

యేరికొనారినె చూచుకోమనుము, నీ వెంగుకొ జగంబుదను

పేరూకొరను శిష్టబోకు, సరముకొ విశ్వేశుఁ

[గీర్తించుకో!

చ. కుదిరి ధ్రువుండుగొల్చెనట; కోవిదుడైన సరాశరుండుదాఁ

బాదువుగఁబెంచి భాగవతముకొ ముగియించిన

[వాడటంట, నా

గదూపన దుంబుకండును నిగిలెగమునో హరిగూర్చి

[భక్తిబా

డెదరటమించి మ్రొనుటచు; యెందువి వేకులెవారు? సెప్పుడో!

చ. ఘనసారవతా ఘనానాముల. గాధల, గాటల, నాటకంబులకొ

నినఁబడునట్టి మోక్షోదయ; నిశ్చయనోచాదుడైన దేవు న

గ్గణము! కనంగనచ్చునది తోచునొక్కటి; యమృతముకొ

ప్పునను! చిట్టమే యెచటి బాసలు వేయివిధాలప్రాసినకొ.

ఉ. జేనెడుపొట్ట నోరుమఱి చిన్నది, పీనికిగాను తిండినికొ
మానుగఁ గూర్చికొంచు, నొకమాటు నినున్దలపోసికోనిచో
మానిసి మానిసే నిలుపుమానగుఁగాని మహామహుండ! సు
జ్ఞానమువొందఁజేని యొక సన్నికలో యొకరోలో నోకిలో!
మ. రుచులారున్న గుణాత్రయంబును, మదికొ రూపంబు

[నిం కన్నియో

వచియింపంగలవారు శబ్దములతో భావించుకొందుకొ ప్రజల్;
రుచులారింటికి మూలకారణమొకే రూపాన నుగ్మాదనకొ
రుచిలేనట్టిడనంగనేరువరు కల్లోలాత్మకుల్ గావునకొ.

చ. జనకునిజించి, పుత్రుని జయ్యనఁ జూచె, సఖుండో నీ నీ
న్ననుబొలియించి, తమ్మున కనంతరపట్టముగ్గట్ట, నిమ్మునై
న్ననుచుఁ బదత్రయమ్మడిగి యట్టెత్తిలోకము లొక్రమించెనె
ల్లునుడలపోయ! శ్రీహరిబలుండు శిరస్సుడనన్యబోలెయకొ.

శా. దాచేవాడెవడయ్యనివిధననుద్ధరింపట్లు నోశంబులకొ?
తూచేవాడెవడయ్య నీబగుపు సత్తుంబోలె తెక్కెన్నిలో?
చూచేవాడెవడయ్య నీవిలున మంజూమంబు తొంగొనికొ?
వేచేవాడెవడయ్య నీకొఱకు విశ్వేదేన! చాకుండలకొ?

రత్న సంఖ్య 3౨-౪౦

శా. మన్నం భక్షణచేయులేమిపని చెన్నాయన్న పిన్నమ్మనకొ
గన్నంబ్రామితి వేడుకొండ్లుగనులోకాల్పక్షిలోఁజూపుచుకొ;
వెన్నకొ ముచ్చిలుటెట్టి గొప్పపరరావే వీధికొ గాధికొ
జిన్నంబుచ్చితి చండ్లుపట్టుకబయల్ చెండ్లాటకంచుకొ వడికొ

మ. అతనుండొక్కఁడు డౌటు నిన్నుఁడె వేయబోడు పూ

[ముల్కీ-నేన్;

ధృతిసికింకెట్లు పోవు నచ్యుతుండ? కన్నీ రేకమా విప్రయో
గతమంబెవ్విధినొంచు నిన్ను? గతిసాంగత్యంబుకై యూరకే
మతి నొప్పించుట యెట్లు సీకభవ? రమ్మన్నంత రావందుకే!

మ. టీతినిన్ శేషుడు మోయుచుండునట! తచ్చేమండె నీ

[దేహమున్

ధృతితో మెత్తనిచవ్వలింపు పరుడై యేవేళ మోసేనట!
టీతి సీకపన్ సతియంట! తా చుగరతిన్ సేపించునోచి దైమున్
టీతిసీమిందుగ? వేకదానికవలన్ నిమ్రుచ్చెనో? దాంతుకా!

శా. బమ్మేనీకుఁ గుమారపండిగుట పాపల్కోసమై వేళమో

హమ్ముక్ బెట్టుక భార్యతోఁ గడ ముహోష్యంబున్ ప్రతం

[బుక్. బ్రదా

నమ్మున్ జల్పుట సీకవశ్య మిసుమంతైనన్ గనకరాదు; కే

హమ్మందున్ సిరి సీకు భార్యయగుటన్ హుల్చేయ

[దాకొమ్మనిన్

దెమ్మానస్తువులంచు; సౌఖ్యముననీడే! యాదినారాయణ!

ఉ. నీవు పదారువేల రమణీమఃపలక్ ననియుండు నెంచుచో

సావర భావమూని యబతావున గూఢతఁ గూడబోక యీ

భావపరంపర ప్రముఖ వాయుతరంగవిలోలవేణునా

దాన్వృతరాగమున్ విసరి యందఱ కందఱబోచు మత్తరా

సావరణంబులో నడుము పన్నవి రాధకుఁ గౌగిలింపులా?

ఉ. జేనెడుపొట్ట నోరుమటి చిన్నది, వీనికిగాను తిండినికా
మానుగఁ గూర్చికొంచు, నొకమాటు నినుద్దలపోసికోనిచో
మానిసి మానిసే నిలుపుమానగుఁగాని మహామహుండ! సు
జ్ఞానమువొందఁజేని యొక సన్నికలో యొకరోలా రోకలో!

మ. రుచులారున్న గుణత్రయంబును, మదికా రూపింప

[నింకెన్నియో

వచ్చింపంగలవారు భేదములతోభావించుకొంచుకాప్రజల్;
రుచులారింటికి మూలకారణుడొకే రూపాన నున్నాడనకా
రుచిలేనట్టిడనంగనేరువరు కల్లోలాత్మకుల్ గావునకా.

చ. జనకునిజించి, పుత్రకుని జయ్యనఁ బ్రోచె, సఖిండక్షీర్తి న
న్ననుబొలియించి, తమ్మున కనంతరపట్టముగట్టె, నిమ్ముతె
మ్మనుచుఁ బదత్రయమ్మడిగి యట్టెత్తిలోకము లాక్రమించెఁజె
ల్లునుడలపోయ! శ్రీహరిబలుండు, శిరణ్యుడనన్యఁడారయకా.

శా. దాచేవాఁడెవడయ్యనీవిభవమర్ధింబట్లు నోశంబులకా?
తూచేవాఁడెవడయ్య నీబరువు సత్తుంబోలె తక్కిళ్ళలో?
చూచేవాఁడెవడయ్య నీవిలువ మంజూషంబు తారాపిడికా?
వేచేవాఁడెవడయ్య నీకొఱకు విశ్వేదేవ! చాకుండఁగా?

రత్న సంఖ్య 3౨౪౦

శా. మన్నుం భక్షణచేయుటేమిపని చెప్తాయన్న పిన్నమ్మకుకా
గన్నుంబ్రామితి వేడుకెండ్లుగనులోకాల్పాక్షిలోఁజూపుచుకా;
వెన్నకా మ్రుచ్చిలుట్టెట్టి గొప్పపసరావే వీధికా రాధికా
జిన్నంబుచ్చితి చండ్లుపట్టుకబయల్ చెండ్లాటకంచుకా వడికా

మ. అతనుండొక్కజూడఁ జొట నిన్నతఁడు వేయంబోడు పూ
[ముల్కినేన్;

ధృతినికింకెటు పోవు నచ్యుతుండ! కన్నీరేకమా విప్రయో
గతమంబెవ్విధినొంచు నిన్ను? రతిసంగత్యంబుకై యూరకే
మతినొప్పించుట యెట్లు నీకభవ! రమ్యన్నంత రావందుకే!

మ. షీతినిన్ శేషుడు మోయుచుండునట! తచ్చేమండ నీ
[దేహమున్

ధృతితో మెత్తనిపవ్వళింపు పరుడై యేవేళ మోసేనట! షీతి
నీకున్ సతియంట! తా నుపరతిక సేవించునో విత్తెమున్
షీతినిమీదుగ! లేకదానికవలన్ నిద్రించెదో? దాంతుడా!

శా. బమ్మేనీకుఁ గుమారకుండగుట పాపకోసమై వేతమో
హమ్మున్ బెట్టుక భార్యతోఁ దప ముపొవ్వంబున్ వ్రతం
[బున్, బ్రదా

నమ్మున్ జల్పుట నీకవశ్య మిసుమంతునన్ గనకరాదు; గే
హమ్మందున్ సిరి నీకు భార్యయగుటన్ హంట్ చేయ

[దాకొమ్మనిన్
దెమ్మావస్తువులంచు; సౌఖ్యమననీజే! యాదినారాయణా!

ఉ. నీవు పదారువేల రమణీమణులన్ దనియింప నెంచుచో
సావర భావమూని యలతావున గూఢతఁ గూడఁబోక యీ
భావపరంపర ప్రముఖ వాయుతరంగవిలోలవేణునా
దావృతరాగమున్ విసరి యుండఱ కండఱపొచు మత్త రా
సావరణంబులో నడుము సన్నని రాధకుఁ గొగిలింపులా?

ఉ. “చేరెడు కళ్ళవాళ్ళకును జీకలె, బారెడు వెండుకల్ కళ్ళల్
దేరెడు ముళ్ళవాళ్ళకును ధీనర! చిక్కె! జగంబునందు నం
సారమసారమన్ననుడి పర్వమబద్ధము గాంగ రై కతో
వేరెము పెంచుచును నితి వెల్పుడు మౌజనుగోయ

[వాళ్ళకు

బేరులె! యింక మానుగల వెంబరవిత్తుల చెప్పనేటికం
చారమణిమఃఖల్ నిను శరణునిగాఁ వలపోసి కొంటిరో?

ఉ. సీకయి జారభావ మెవ నిండగనిచ్చిన లేదు పాప, మో
హో కరుణాశముద్రుడ! రహోవ్యధ గుందుచుఁ బైకి

[నెప్పుడు

బ్రాకఁగ నీయకున్ననుఁ బరాశ్రయమై యమృతాశ్రు

[బిందువై

లోకములన్నిటన్ వెలసి లోచనగోళములన్ శమించెడున్

మ. శరదంబోధర మాలికానికర సంసర్దంబునన్ మల్లిగల్
విరులన్ విచ్చుట నీమవేణు రుతిలో నింతన్ వినంగఁగదా!
పరమానందము తోఁడుతిన్ యమునపై పై చంద్రికల్
కోటి చం

దురు లా రాతిరిఁ గాయుటల్ నిను మనోజ్ఞున్ నిద్రఁ

[బుచ్చున్ గదా!

శా. శ్రీరంగా! విమలాంగ! గాంగజల నిక్షేపాచ్ఛభంగా! కృపా
పాథాపాంగ! యనంగకారణ పరివర్తంగా! మహోత్సంగా! గో

రాధారమణీమణీ హరిత ప్రేమాభిమోదాశ్రుకా
సారారూఢపతంగ! ఏలుకొనుమీ సాస్తాంగు, నిస్సంగు, నన్

* * *

శా. ప్రారంభించినదానికిం బ్రభుః! యారంభంబ పున్నెనవో,
ప్రారంభించుట లేమిటోయి భువి ప్రారంభంబుగా కోహరి!
సంరంభంబది దానిదేయగును; వాచా, శ్రీత్రియా, బుద్ధివి
స్తారేణా, ననుజొండు పూనుకొని, యాసాసన్ విజృం
భించుచో

శా. పాలోపాయసమోసుపక్వఫలమో భక్ష్యంబాచోష్యంబాసి
రో లుబ్ధుడు భవద్వదాబుజములకొ రూపించి యర్పిం
చుచుకొ

లోలో నువ్విభులూరువాడు నన కెన్నో మేఘుగావాలటం;
చాలోనింపడు నీకు నైవలయు మేళాగాక యంచితయుకొ

చ. ఒకరుండు పున్నెపుం గొడననొప్పు పురాణము సెప్పి
కొంచుదా

నకలుపచ్చత్తై గాలమొక యందముగాఁ జరిగించు

చుండు, వే
తొకరుండు స్త్రీపేక వెలయుగృత్రితో నెనగాడుకొంచుదా
వికలతఁ గాలముంగడపు; వేయివిధంబుల గాలమాటెడికొ.

శా. ఓంకారంబును ఓనమాలబరినే యొప్పారగా నేర్పితికొ;
ఝంకారంబును దేటిచేయుక్రియ నీహన్నిధ్యముజేర నే

నోంకారంబు రుతింతు దేన! నినుమెందుకొదాని కానశ్యమే
వంకక గావును! పెద్దపెద్ద చదువుల్ నమ్మానుమల్

[సాండ్రితుల్.

మ. కనులక రెంటిని గాళ్ళకెంటిని బ్రహ్మ! కర్ణంబులకొరెంటిని జే
యరు హస్తంబులరెంటిని బీల్చుముసు హాయుక్ గంధ్రముల్

[రెంటి, నీ

తనువు దాల్చియుఁ చిత్తమేమిటికొ నీతస్యస్వరూపంబు నెం
దును నద్వైతముగా భజించెడిని ఖన్యోతాన్ను పంపుగ్యుతిక

మ. కలలో బెల్లుగ తెప్పలక విడివడక గన్నిరు గాక్కింతువే,
మొలకె త్తింతువె లేత నవ్వులను, పోపో దొంగకానా

[యనక

బలవింపుం గొలిపింతె! యేమిటిది! యీ కాహ్య

[ప్రపంచంబు నం

దలి యీమాయలు చుట్టు ముట్టుటలు చాల్తా మాను?

[రాధాధవా!

మ. నిను గల్పాంతమునాడు జూచుటకుఁ దన్నిరంబు లీదంగ నే
రనుగాఁబోలనియా రహింతు నిపు డీ రాత్రిక-

[అమావాస్య గా

ఘనవాంబోధర సాంద్రనీలతమ భీలాకార రూపంబుతో

డనుతోతెంచుచు నాదు కన్నుగవనే యునుల్

[ప్రవర్ణించుచుక.

ఉ. చీడటి మాకటంచనిన జీకటినిక గనుగొన్నవాడవే

యోకరణి గనంగలిగి తీవను బ్రశ్నను బృచ్చచేతు; వో

- హా! కనుచున్న దేదియును నొప్పదు నాయెడ దేనదేవ! రా
వే! కరుణించి ప్రోచగదవే; కనుపించవె! ఇంచవే! ప్రభూ!
చ. మునుముచు ధర్మమంచు నుడిపోసిన ఫిన్మము నే డధర్మమై
నచు, మును నాచరింపని ప్రహళామమునేడు బ్రసిద్ధికొంచినకొ,
నిను! భవనియ నచ్చరణ నేమవిలాసము గాఁడు నేడుచుకొ
వినుతి యొనర్చు భాగ్యముని వేఱుపడంగను లేదు మాధవా!
చ. తెలిసినవాఁడు నిన్మఱచు దృష్టిని బల్కుడు వెండి సత్ప్రిభూ!
పలికినవాఁడు నిన్బిలచు ఫక్కిని గొల్వడు బాస శ్రీహరి!
కొలిచినవాఁడునిన్నడుగు గోష్ఠిఁదలంపడు మోక్షదాయకా!
తలచినవాఁడు నిన్నెడయు ధర్మమెఱుంగడు శిష్టరక్షకా!

* * *

శా. కొనెనంబు ధరింపకే శుశుఁడు నిష్కాముండయెక;

[శంకరుం

డా పంచాబ్దంబుల యీడునాఁడె కొనె సన్యాసం

[బహునంబుగా;

నీప్రజ్ఞా? యది వారిప్రజ్ఞ? యభవా! నీరేజప్రత్యక్షా!

పీపాపాశ్మనకెన్ని గాళ్ళను గుఱుకమ్మల్ గుమ్మి

[యుమ్మచ్చతుల్.

- చ. వదలక నిన్ను గోరికొనె బాండ్లవమధ్యము నుత్తవెట్టియే!
యెదిరి జయింపలేని పిఱికే? యని కేడ్డెఱలేని సాధువే?
మెదడదిలేనివాఁడె? ప్రజ మేటికిరీటియనకొ దలూపడే?
వదనము నీది చాటయిన వానికి నోచదుగాక మాధవా!

మ. ఒక పూల్చెట్టునకై సతింగొనుచు నీవుత్సాహి నై దేవతా
నికరంబున్ బొలియించినాచనిన, నింటికిన్ స్వదార్శముగా
డిక వెన్నేనుక రేపుమాపు జగడా లే వృద్ధిగావించి, మ
ర్వకదాయాదులఁ గుంజుకో నెరస వన్నుకో నాదె? యో

[యోనినా!

చ. యుగము యుగంబునుకొ బ్రయమున్నది చాలక, నీవు
[పుట్టుచుకొ
ఖగపతి! దుష్టసంహరణ కార్యభరంబు నహించునాడవే!
అగణిత రూపమా ప్రకృతి యాడుతనంబున వెంటునున్న నీ
వగొనబుగాఁ బితామహుని భారము బొడ్డున మోయు
[వాడవే!

మ. “ఇది కళ్యాణము, రుక్మిణీలలన నెంతో బ్రేమఁబెండ్లాడె; ని
య్యది నిర్మాణము, వేటగానిగుఱిసంతంబందె” నంచుకొ
[మదికొ

మృదులానంద మసహ్యదుఃఖమును మన్నేత్రదవ్యయం

[బూనునో

యదుచంద్రా! భవదీయ పూర్ణవిమలాఖ్యానంబుభావింపగా
మ. వడగండయ్యవి వానియంతకరగుకొ వారింపనేలా యటం
చుడుగంబొతివె లోక సేవ? యలనాఁ డుద్యోగియై పెద్దగకొ
దడవొక్కింతయు లేక యెత్తితివి కొండన్, గోపగోరక్షకా!
మృడవంద్యా! సహియింపలేవు త్రుటి మామేనుల్ నలికొ

[నొచ్చునో

మ. ఒకనాఁడొప్పుగఁ జేతనె త్తికొని నీవుప్పొంగుచున్ గూర్మిని
దు కరాగ్రంబున దువ్వగా నుడువఁజై గోచెన్ ద్రిరేఖల్

[ప్రభూ!

ఒకనాఁడొద్దొత్తలీల నెక్కి యహిష్ట నొక్కొక్కలాన్యంబు నీ
ప్రకటస్ఫూర్తినిజాప సర్పముప మున్ బాదాలెయచ్చొత్తెరా!

ఉ. దానముగాఁ ద్రిలోకములు తావకహస్తమునందుఁ బెట్టిమున్
దానవచంద్రుఁ డాబలివదాన్యుఁడు కిక్కురు నెంచుంటె మేల్

“నేనెఱిగున్నవాఁడ”నని నిక్కుచు నన్నని జాగి నొమ్ములో
స్థానము చూచుకో మెలఁగ జైత్యగురుంగనులొట్టచేయవే!

ఉ. కోకలు గోలుపోయిరని గొండొక సత్కృష్ట గ్రోత్తికోకలన్
ప్రమాకున కెక్కి చూపఁ ననుమానము నీపముఁబుట్టి గోపికల్

కేకలఁ గూకలన్ తమవి లేవని, పోవని, తొల్లి ప్రాతలన్
సాకిడి రంతె; నీవగుచు సందెటనెత్తెదె కట్టుగుడ్డలన్?

శా. వేదాల్ బ్రహ్మసతించు, వాణి తనదావీణన్ నినాదించు; న
మ్రోదంబెన్విధినుండు నొండొరుల కింపుల్సొంపులెట్లె?

[ప్రభూ!

నిదొనాభితలంబురంగమము నీనేతద్వయంబచ్చుగా
నాదంబొ నపుడెల్ల యాడుకలను జ్ఞానంబీన కే పోవువో?

* * *

శా. కౌశల్యాంబకుఁ బాయసంబవము, చక్కన్ గర్భమున్
[నొచ్చి, నీ

సౌశీల్యంబును తొలఁదర్శమును, రత్నసైన్య సంహారకా!

తాశంబాప్పగజుగినాపు; పెజయోగంబందు శ్రీకృష్ణ! మా
కాశంబంసునఁ దేజమ పైచగి యొంకంబకానికంబించి నే!

ఉ. మేఘరుచుల్ సునంబాలుచు మించి కుంగన కాన్పునీరమా
యీ ఘనుడా! ననుకొ; ప్రకృతి యాచను సావగునంక దార గా
శాఘ్రుశీపై యెదుర్కొని, వసంతిని యీలరచుచువిన్ను; నీ
నో ఘటమ్మ త్తికాధరము నూగుచు శంఖము వంకిభి శ్చికన్.

ఉ. చిత్తము నిన్ను జేగుచునె చెరని యట్టు చింతచేయు ని
షత్తమ, చింతపుల్ల బలె చచ్చినవాచరి గుటచేత; లో
కోత్తర! ఆత్మకన్దనెద, పుష్పని దేహమయము; కౌటిలిక
రిత్తలు సేసి మా పెదవు ర్పల్లెలయంబులు నీచునాఘ్రుగా.

ఉ. చీమకు నోమకుఁ జిగుట శీరముకుఁ గొకిఁ మృగం
[చీమకు తిట్టుకుఁ సవుగు నేమృచకుఁ ధీనకుఁ మునుష్టకుఁ
గామముకుఁ విరక్తికిని మానముకుఁ నరహాని చాన్కొనిన
నామముకున్ బ్రణామముకు సందునినందన! హేగుసేవెక్కా]

శా. ఆంధుల్ పంగులు భీషుకుల్ బధిరు బన్ధ్యాయంబు నీచేరిచే
నింగోయంసునొ యెందొయైనట్లు నేడ్వేరయ్యె; శీర్షిక
బంధంబేమియు లేకయే పగలు బ్రహ్మాండంబుగాఁ బద్మకం
బంధుంబొప్ప నినాంధ మ్మ బులుగు కంధంబన్న సైజం
[బునుక]

మ. ఉదయంబందునలేచి పువ్వుకటి నేనూహించి దర్శింప నీ
నదనంబున్ గనుగొన్న మచ్చగును, దేవా! దాని నె తిరిగిం

బదిరా! యంచునుతింతు, దానిసాబగజ్జారే! యటంచండు, ద
న్మధువున్ దేటులుగ్రోలిజుమ్మనగ నేమన్నింతునీతియ్యముకా.

ఉ. చిత్తమునీది, నేను తవ సేవకుడక, ననునేదిచేయ నా
యత్తము సేసికొందునో, తయారు! మహాత్మ! హాహా!

[దేవరా!

మత్తుడ మావటీడవము మానక శిక్షణ ముచ్చుకొమ్ము; నే
వత్తను బాగుగాబలియభక్త్యములన్ సమహుచ్చుకో ప్రభూ!

మ. మది కాపేక్షలు లేనిమాటనిజమా? మాన్తాండమూర్తి! భవ
త్పదపంకేమహామార్దవంబునకునై తాపత్రయా లోలునై
యెదియో పద్దెమొ, గీతమో, కతమొ, నే సృష్టించు

[కొంచుక, సదా

యదెలోకంబనిపాటిచేసికొను చాసాసన్ బ్రపంచించుచో?

మ. ఇది రాత్రీచర భూమియన్న మది నే నియ్యోకునింగొల్తు, న
య్యదిసాతాజతి సాధమన్నహరినత్యాసక్తి బూజింతు; నె
య్యదికాదెల్లయుశూన్యపంథయనశూన్యాకారునిన్ సేవచే
సిదరింతున్ భవహారకా! త్రిభువన శ్రీకార! తెల్పుంగదే!

చ. సరసతయన్న నీయదియ, సఖ్యమటన్నను నీది, బంధులన్
గరువము సూపుబన్నయది, కంజవళాక్షుడ! నీది, శత్రులన్
నెరునక చంపుటన్న నది విశ్వమనోహర ! నీది, ఎందుమే
మొనులము లాతివారల మొహళో! యురియాడగ నేల

[మామతులో?

*

*

*

ఉ. చక్రమనంగ శార్దూమన శంఖమనంగను కౌస్తుభంబనన్
 సక్రమునం భయంబులవి నష్టములయ్యవి నక్రగామికన్;
 విక్రమ కారణంబులవి విష్ణుపుకున్ జగదేకజిష్ణుకున్;
 సక్రమ భూషణంబులవి సద్గుణశాలికి సాధుశీలికిన్.

ఉ. చక్రముభూమిపైదిరుగు సాధన, మచ్చపుసంకు సంద్రపుం
 బ్రక్రియ, నీటిలో బెరుగునస్తువు, రెండును రెండుచేతులన్
 జక్రిధరించువాడెవని: సర్వమయప్రభ చాటగాడె! ని
 ర్వక్రతగాతడొప్పు భువిపై, జలరాశిని, నెందుజూచినన్!

ఉ. మించు దయాంబువుల్ గురియ మేఘరుచిన్ దనుశోభ
 [లోప్పునో?

ఎంచుక్షణంబులో నెగిరి యిక్కడనుండంగఁ బక్కినెక్కెనో?
 మంచినీరిన్ భువిన్ దనుప మానక లచ్చి సారానఁ దాల్చెనో?
 పొంచెడుపాపపుంబులతఁ మూలముద్గుంపను జక్రమూనెనో?

చ. హరునకుఁ గల్గెఁమూడమరచన్, సువిశాలత రెండుకల్లశ్రీ
 హరికినొసంగి వీరజదిశాక్షుడితండని యంటయుక్తమే?
 శిరమునగంగ శంభు కిషి శీతలచంద్రున కందు నీడనున్
 సరసతఃజూపి విష్ణుపదసన్నిధి నన్నది సేతనీతియే?

ఉ. నామమునీదు మోముపయినా? మఱినాదముసంకునంకనా?
 నీమపుజూవు శ్రీపయిన? నేరమునాపయినా? ప్రభూత్తమా!
 కాముడనంచు, గంతమున గట్టిగనారెదనంచు, నెందునే
 జామున బేరునొతకృషి జల్పెడుధంభుడనంచు, బావురే!

చ. హర'యన సాంబుడంచు, నొకయచ్చునుదాననమార్చి
 [శ్రీహరి

“హరి”యని వేటు సేసికొని యాత్మ, నలంచుట మీకచెల్లున
క్షీరముగుణించు వాదులను! సాగదు గాకది వల్లగాదు! నూ
నగహిని గొల్చి యెగు ననుగంకము నత్తగనీచు బత్తితా.

శా. గోహనంబులు భూమిదానమును మౌగిస్తూనానాలు సేకొ
మీదేచేతులుగావు? శ్రీమకరుణాజేనోయినికొ మోక్షుచుకొ
మీదైయుండెడుగొప్ప కావలముగనీయించు, నేనెంచుకొం
చాదార్థ్యంబున నిచ్చియుందు నత్తినై హస్తాలు జోగించివే.

శా. శ్రీకాంతా! యదువల్లభా! బహుళము శ్రీయోభిలాషి! హరీ!
రాకాచంద్రనిభాననా! మనుమనోరాజ్యధిపత్య ప్రిభూ!
నీకున్ మ్రొక్కుచు నీకు దక్కుతిని! నీనీరేజపత్రేక్షణం
బాకర్ణాంతముదేల్చి భూగుటుల విన్యాసంబు సారింపవే!

శా. పద్మంబుల్ భవదంధ్రము లర్కశశు లాపాంగ ప్రిణే తల్!
[భవ

త్పద్మంబాకన! మాత్మకింసాహాహా! సియాకార
[మీక్షింపగా;
పద్మావిర్భవు నీదుబిడ్డనిగు శ్రీ పద్మాక్షి నిల్లాలిగా,
సద్మశ్రేష్ఠముగకొ విగుంకపురముకొ, జాటించు! శ్చర్యమే?

ఉ. నీటికిజేప, ధారుణికి నిష్ఠరపుంగమకంబు, రాక్షసుకొ,
సూటిగఁ గొమ్ముతోఁగెడప సూకర, మాస్తికతకొ
[నృసింహ, హే

పాటికిఁ బెద్దసిన్నయన నామనరూపు. బహుప్రకారముల్
చాటుగ రామకృష్ణబుధసంజలు, ఈకలిమాయ నీనెగా!

* * *

ఉ. ఎంతయనహ్యమో బ్రదు కదెంత నికారము దెచ్చి నెట్టునో
సుంతయునేరఁబోదుగన. సూక్ష్మపుణ్యంతలు. వెంట వెంటనే
కాంతసుతాని బంధుజన కల్పన, మంత యెడట, బందుర
వ్వంతసుసంస్కృతికొ మెఱపు, లాయెన గాకలి రాను

[చంద్రుడా!

ఉ. నీతికిఁ బెద్దవీవగుట నేరము మాయెడఁగల్గ గాచుటే
భ్యాతికి లక్షణంబనుచు, నల్ల న నీడగు నుల్లమార, మే
మో! తెలిగద్దనెక్కుబలుపోటరి! విన్ననముంబొనర్చుకొం
చూతగనిన్ను నేకొలుచు చుందుము! జాఱగనీకుమచ్చులకొ.

ఉ. రాఘవ! రామచంద్ర! సుర రక్షక! ధైత్యవిషక్షకా! ప్రభూ!
మేఘములాగునామనసు మిక్కిలిమారుపునొందుచున్న!గా
మాఘపుమాసమందునిలమాకులురాల్చెడునాకులాగు! బెం
డై, ఘనతకమనోజ్ఞతను ఆయమునేరక యున్న దేలొకో!

శా. నీకుదగ్గఱ మేననబావలు, మహా చిహ్నాగరిష్ఠుల్, కడుక
వీకక జాలెడు వీరవర్యులుగదా విశ్వేశ! యప్పొండవుల్
చాకుండన్దను లొట్టపోయినటుపుత్రాదుల్ వినాయుద్ధమం
దేకాకారిత వారుదోనదియునై యెంచేత శేషించుటల్?

చ. ఎదిరి జయింపలేననెడు నెక్కడిభీతి కిరీటికేల ? ని

న్నెదిరిజయించు కర్మమతనికొ బాడగట్టమినేమొ రక్షకా?

చదివి జయింపలేనునెడి ఛాందసబుద్ధి యదేమిదేవ! నిక
జదివిజయించుమర్కము ప్రజన్మరికొల్పమినేమొమిక్కిలిక.

మ. తనకూశుంగొనిపోయి యచ్చటబకున్దబ్బాసుదేవు న్బరుం
డనుజొప్పించిన నయ్యశోన కళనానందంబుతోఁ బెంచఁగా
రణమేమాను? పరాత్పరుండగుటగా! గంగాగురంగయ్యయుం
డినఁగన్నమ్మకుబిడ్డవై మమత హృన్మితంబ వేర్పాటయ్యె.

ఉ. నీవు భువిక నరుంబలే జనించి చరించెడువేళ నీకు సం
భావనశంఖచక్రములు బాహుచతుష్టయమున్ గదాదులుక
లేవని యానవాలుగొనలేను జగం బని విశ్నబోకుమా!
నీవపునీలమేఘురచి నే యెఱు కెక్కి విముక్తి గాంచె మున.

చ. మరుండనమాటకారిసును మత్తు శుకంబెకిరింతగా, యతం
డెరుగడు నిద్రయన్నది నిశీధపు డర్మిలి మేనమామగా,
వెరువడు పూవుటంపజడి వేచగ విశ్వపరాక్రముండు శ్రీ
హరిజనకుండుగా, సకియ! ఐన ఋతుప్రభ నీద వానిదా?

మ. తిరిపెంబెత్తు శివుండు పెండిలికిన్ తిప్పంటి చెట్టంగొనక
గిరిజాతక, హరితాను గప్టపడకే ఝీరాంబుధిక్ సత్వరక
సురలుకరక్కసులులిచ్చదచ్చునెడల, నూపట్టు శ్రీలక్ష్మీనిక
బెరిమంబెండిలియాడె, గాని నిలుపక వేవేలు తంటాలిటన్!

చ. శివునిశిరోజమాత్రమగు చిక్కనివ్యోమము నీకు దేహమం
దవిరళమైన చాయగుట, యాతని కంతమునందు మాత్రమే

తవిలిననాగుబామునిపదన్ నినుమోయుట, లెంచిచూడ నో
భవహర ! యెంతకంటి కనుపట్టును నాగన, నుంతకంటనుక
వింపులును శేషు. తాగ్గతిమ మేయమునయ్యని రెండుకూ డనుకొ

అవతారి సంఖ్య ౯౦-౧౦౦

ఉ. గాలమునంతరింతు నల్పకై జలనంబును జేసుకొన ! నే
దా! లలి నాతబన్నుదు! నివానము బానిశిలక్కనున్ననో
గాలికిః బాసనెత్తి శిశుకర్మను దొచ్చిన నానమిని నా
శాలలునామణిం గలసి నాగెద నాగెద మత్స్యమున్నాహో!

శా. ఆగేదెట్టులు? కూర్మరూపమదె! మెం ద్రేయుండు
[నేనిష్టహో!
ఆగంభీరమహాసముద్రమె యిదీ! ఆయంబువే! ఆయలే!
ఏగొదారియ లేకవా! జగత్తిపై నెవ్వారు మాండుతలేం?
వేగంబోయెడు నాదిసూకరము! నేవీక్షింతు బానికొ ద్వరకా.

శా. అమ్మా! నిల్చితిభూమిపై! కటకట! యాసూకర
[ప్రభవం
బిష్ణుార్థంబునె భూమిచుట్టి, యెటు నింతేన్ జోటులే
[కుండగా
బామ్మంచున్ బడదొబ్బనం చెలుంగ, సంభోగాకికే
[హోదుగా?
అమ్మయ్యో! దరింగాన నంతయును, సంధ్యాంధుబ నద్ది
[కులం

ఉ. ఏమిరయ్యా పెట్టిల్లు! పగులెయ్యెడ! నుక్కు న! నిక్కువంబుగా
నేమహిఁగంబమందుదయమే నటరా! భళిరా! నృసింహను
స్వామి! ప్రభూ! నమస్సు! కృపఁ బాలనచేయుము! సిల్ల

[వాడనే

నేమియునేర, నీయునికినేర్చుటతక్క సమస్తమందునుకొ.
శా. నాతోనాడగఁ జట్టివామనుడవై, నాతోడనేయుండ కొ
రా! తోరంబుగ మూడులోకములకున్ వా య్ పం ట

[మూర్ఛించితే!

చేతోమోసము పొందువారెవరురా? నే విం చు

[వారేరురా?

నీతో నుద్దిగనుండ నీ నెలుగు క్రీ నీ డై న లేదేమిరా ?
మ. ఒకరాముంగనుగొంటినాన్! వెనుక నిం కోరాముఁడా?

[నెన్నవే

కొకరాముండ? మహామతులు మీలోలేని దేమున్నదీ
సకలోర్వీతలమందు? మీచరితముల్ - సంస్తుత్యముల్

[నమ్ముడీ!

ప్రకటింపంబడెరేబవళ్ళు చెవిఁగుప్పంగూర్త్రగంధంబులకొ.
శా. తానీకృష్ణముఖారవిందమునక్షై కందోయి కాంక్షించెడికొ,
అనీలాంబుదమాలనేతెరగఁ గొన్నాడా? ముకుందుం డారే!
నానాభంగుల వీచుగాలులకు విన్నాణంపుఁ బింఛం బదేకొ
జ్ఞానంబచ్చుపడంగ నాడదటరా? చాలుకొ దదాలోచనలో.
ఉ. బుద్ధుడవైతి, వైతిసన బుద్ధుడ వీవయి పంతగింతువా?
సిద్ధుడనేన! ఎందుకికఁ జెప్పెద నీకలిమాయ నంతనుకొ,

యుద్ధము సేతువా యునిక యుండదునీకెల, నె య్య
 [మూను నో
 బద్ధుడనీవచఃప్రభకు, బంటు యి విన్విడగ బడ నెన్నడుకొ.
 ఉ. మద్దెలనయ్యెదనె; హరిరొ! మంచివిడించుట తాళముల్
 [చదా
 యొద్దిక నేనెయ్యెదను, నొప్పుగ మున్ను నేనెయ్యెదనె,
 నిద్దపు బొటనయ్యెదను, నీయడుగానగ లేచు హాసే నే
 నద్దెడుచీరనయ్యెదను! నాడుము పాడుము చిగాడ కెన్నడుకొ.
 చ. భజననొకండు పాడునెడ, భక్తి మతోక్త్యుడు తాళ
 [మూను, నో
 యజనుత! యింకనొక్కగుఁ డవశ్యముచ్చత్యము నీయు
 [వాడు, మా
 టఁజొరగనిరుణాకు! కనులకొ బనులంగనునీర, పుట్టెపుం
 శృజనయొనర్పనీరు ప్రజ! చే నడిదేమిటి కీరునీకెనో?

రచన అప్పటప్పట్ట } ★
 24-7-1932 నుండి } పర్వంసంపూర్ణము { స్ఫురణ
 5-9-1932 వఱకు } ★ { శ్రీమద్భాగవతము

మ మై క దై వ స ం ప్రా ర్థ న ము

(౩ ౪)

కవికొండల వేంకటరావు

నిరంతర ప్రార్థన వద్యము

ఎవ్వని కొఱకు నో యలపిట్ట యెలుగెట్టి
కొమ్మ నోకొమ్మ యని నోచును బిగచు;

ఎవ్వనికై సెలయేను జల్లలమని
పెనుకొండలోయఁ బింకిళ్లుగూయు;

ఎవ్వనిపొంటి యుయ్యెలదూగు ఓటిపాప
మవ్వంపుచిన్నది నవ్వు నవ్వు;

ఎవ్వనిగూర్చి హాయిగ పేననోపండు
గుల్లపిల్లంగ్రోవిఁ బల్ల వెత్తు;

అట్టి చిద్రూపమూర్తికనశ్వరునకు,
సకల జంగమస్థావర సాధుజీవ
లలిత సద్భావ సరసకళాలయునకు,
పురుషసూక్తున కంజలిపుటి ఘటించు.

క॥ వే॥

శ్రీరస్తు మ మై క దై వ న ం ప్రార్థ న ము

క వి తొం డ ల వెంకట రా ఘ

తొ లి వ వ క ము

తే. గీ. సూర్యభగవాను భంగి నక జూడనిచ్చి
 కృపిని జేయించు నాచేత ధృతిమెయి బ్రభు !
 అల్ల ధ్రువసునక్షత్రంపు టధ్యమట్లు
 నాదు దారి తప్పనిది తిన్ననిది గూర్పు;
 అస్తమించు చందురు భంగి నతిరహస్య
 మతినిరాడంబరమగు విశ్రాంతిఁ దేల్పు;
 దేవ ! నీదు దయారస మావిశాఖ
 మాస మధ్యాహ్నవర్షంబుమాడ్కి నన్ను
 నిరతమును జల్లఁదడుపంగ వరమొసంగు.

మ. గగురంబొటున నిల్చు వెండుకలు తీగల్ గాఁగ; స్వేచ్ఛక
 ద్రుటిన్
 వగలంగారెడు బాష్పమా క్తికము లంతస్థాయికిఁ బూసలై
 సాగసుం దేల్చుఁగ; నాశరీర మిది నీచోద్యాలకుం దంబురై
 నిగమానంద సువేద్య ! మ్రోగునచి మన్నింపంగఁ జెల్లుక
 ప్రతి. ౨

తే. గీ. దూరమునకు దూరముగనుండువు మునుంద !

చేరుగడకుఁ జేరికవయి నేవగొందు!

పట్టి నినుఁజేరి నేవ నేముట్టి చేతుఁ

జూపుసారింతు దిక్కులు ప్రాపులుగను.

3

శా. సంతోషాశ్రులు మంచుగా గురిసి, నాచతుర్ ప్రవర్తిం

[చుఁ, బో!

చింతాబాష్పములక మహోష్ణముగఁ నిచ్చేనై నచో

[రెంటినిక

శాంతి దాంతినిగూడఁ గట్టుకొని విశ్వాస్తా! భవద్భిం

[బమున్

సుంతేజూచుకొ! చూడలేను నిను నాచూఱుకొల్ సతా

[ర్ద్రంబుతై. ౪

శా. కోటిందుల్ రవికోటు లింకను నుడుల్ కోటానుకోట్లూర కే

చేటక జల్లెడ నెత్తి పోసినటు నీచే దిద్దిరన్ దిగుచుక

నీటంగూలుట నేర్చుగా కభవ ! వందేత్వాం ? భజేత్వాం !

[ననుక

నాటంజోదొకనాటి కార్తియును నీనవ్యప్రభారంభునిక. ౫

శా. నీలోలేనిది లేదుగాబయట నిన్నిర్యామం దన్నియుక

నీలోనేలయమందుగా తుదకుఁ బాసియంబులక, బృన్ధినిక

గాలిక, నిప్పును, నాకసంబును మహా కారంబుతోఁ జూ

[పుచుక

లీలకమాయము చేయుచుందు నిను గుర్తింపంగ రా దా

[కృతిక. ౬

సీ. జలధికల్లోలముచ్చలమౌ తరంగంబు

జలధిలోనే శాంతి నమయుచిరిసి;

భూమిలేచిన మొక్కబొడమిన చిగురారు

కాటారుగా మాటి భానుజేబుజు;

అకాశమున దిక్కుననఘళించిన కళ

చూకాశమున దిక్కులరస్మిగుంకు;

జారపుతానుల నవిలిన మమకార

మన్వారికొకగు సాత్మనిముడు;

నీవెనిత్యుడ నజనుత ! నీవెచూడ

నుందు వెవ్వేళనచ్యుత ! నీకడుపున

నీకు వెలుపలబుట్టిన నిఖిలవస్తు

నిదయము నశింప నేమకాదు ? మిగులు దీవ !

2

శా. చూతుకొనిను మహాసముద్రము పయస్సులో వట్టిపో

[నిమ్ము; ఖ

ద్యోతుల్ చూడసయోధరాదులును ఉద్ధాతాలుగానిమ్ము;

[భూ

పాతాళాది సమస్తలోకముల దీపాలాటిపోనిమ్ము; మ

చ్చేతోమోదము నిన్ను శేషశయన శ్రీభాతినొప్పాతెడికొ.

ఉ. వందనమాదిదేవ! నతి! వాసవవంద్య! జోహారు! సచ్చిదా

నందుడ! సత్ప్రణామము! ఘనాఘన శీతలవత్సలాధ్య! మ

ధ్యందినభానుతేజుడ! నమస్కృతి! దండము! నిశ్చలండ! ని

స్సందకటాక్ష! యంజలి! తపస్వప్రతిభండ! నమో! నమో!

[నమో!]

మలినవకము

మ. కనులెవ్వానివి చూడఁజేయు మనలక గర్వాంధులక,
 [దివ్యమా
 పనులెవ్వానివి లేవనెత్తు మనలక భస్మప్రవర్ధాంగులక,
 గొనబెవ్వానిది కాంతిగొల్పు మనలక గోచారకూటసులక,
 జనులారా! యలసర్వసిద్ధని భజింపకరండు నాతో
 [రహి. ౧

చ. ఎననిగృహాంగణంబున వచింతురొమూగలు, పంగులైన
 [వాం
 డెవనిసమక్షమండెఱిగి యెన్నిదియంగములక భజింతో,
 [గు
 డెవనినిదానముక బడసి దృష్టిరహింతురొ, యట్టిచిన్మ
 [యున్,
 గల్గినెత్తు, లోకవంద్యు, మమకార నికారుని, భక్తిగొల్పె
 [దన్. ౨

శా. దారిద్ర్యంబునఁ గుందువానికిని, డెందంబందు సంచేహమై
 యారాటంబును బొందువానికిని, విద్యాబుద్ధులుంగల్గి యెం
 దూరుంబేరును లేనివానికిని ముందో వెన్నునో చూతునిన్;
 నారుంబోసినవాఁడు నీరిడఁగ నండక నిండుకుండన్
 [బలె. 3

౪. కలిమి యశాశ్చ్యతంబు, దొరగర్వము నిల్వదు, వేరమెచ్చుకే
 చెలిమి, బలంబునన్నగిలు, సృష్టిలయించును, నిత్యమైన ది

య్యలనొకడేని గానఁబడ; దేందుకు సందడిమమ్ము

[ద్రోయ కో

ఫలరహితా! స్వకర్మపరిపాకవిజేత! పితామహఃపితా! ౪

చ. ఎవనిది యీశరీరమన నెప్పుడో తల్లిగతించు, దండ్రీయున్
దవిలెడుమిత్తి, తాతలును తాతలతాతలు జ్ఞప్తి కేన్ గనన్
మివులరు; నీవొకండవనుమీ! యలయందటకాదివన్నచో
ప్పవుచు రహించువాడ వెద; అంజలినీకు మహాను

[భావుడా! ౫

చ. రగులఁగనీకు కర్మఫలరాశిని; రాగములెత్తనీకు, మీ

శుగోనమె నీగుణంబు ప్రియసోదర! చూడుము చెట్లు గా

[యుటల్

పగలగుటల్, ప్రశాంతిగను వాహినినీరము జాలువాటుటల్

మొగిళులు వానలకగురిసి, భూమిని బచ్చనఁ బుచ్చుట

[ర్మిలిన్. ౬

మ. మఱువకరానిది, మాటిమాటికిని సంభావించినకబూర్తిగా

నెఱుగకరానిది, లేని, దున్నది, బహిఃప్రేమంబుకున్, మా

[నసాం

తర రాగంబుకుమూలమైనయది, సత్యాధారమైనట్టి, దు

త్తర పూర్వాంశములెల్ల నేర్పినది, వార్తకజెప్పుచున్నట్టిద

య్యరుదా దానిని, ఆత్మశక్తిని, తటస్థంబైనదానిం భజే! ౭

చ. సకలమువాడు నేనె, యిది సత్యము! నమ్ముడి నమ్ము

[కుండుడీ;

యొకరుండనేనువాడొకరుం డొప్పుగఁగూడిన నొక్కరుల్లమే

వికలతలేదుమా కెప్పుడు, విశ్వము కంతకు నుండుగాక; వాఁ
డగుటిలుఁ డాదిసంభవుడనాది మహాపురుషుం: డెనఁడు

[నేక ?

శా. భావబోధికి నూనె, నత్తి, ప్రమి, దావాసంబు నానేనుహా
భావంబూరక ప్రజ్వరిల్లునదొ, లోప్రజ్వప్రసూనంబునునీ
నీవై, చేవయు, లేవయున్, సోబగునై పేలించునో,

[సారథి

శ్రీవిస్తారత: నా మహావిభుధమున్ | బేమింతు ఁగానిం

[తు సే. ౯

మూడోనవకము

శా. సూరేకారముపాలు మానవునిలోఁ జూపట్టునట్లొ మహా
దారా! నీయెడనిట్టెయిట్టె కనుచో దగ్ధంబుగాదే జగం;
బేరే నేపవ లే నిమేషమున నేనో హృష్టుండ వీవెచ్చుచున్;
నేరంబెంచవు కోపగించవు; ప్రసన్నింపక భవించున్ నినున్.

శా. చెట్లకొర్రేకులు భూమిలోఁ జలువకై చీకాసుగా నల్లు కొం
చట్టిట్టెయిసుకన్ శిలన్ దిగుగుచంచానన్ మనుష్యుండునున్
గొట్లాడున్ దనభుక్తికోస, మయినక గొండాడకున్నె నినున్
పుట్టాదిన్ బువులాసులన్ దొడిగియింపుంగాయ శాశుల్

[బలెన్. ౨

శా. పింగాణింగొనుమన్న వాడెనఁడు? వేళిన్నంబుగాదానికై
చెంగున్ బాష్పములొత్తునున్న దెనఁడి స్త్రీ! యంతె సం

[సారథి

సింగారంబులు!! వానికోసమయి ప్రస్వేదాదులనే దేహితా
హంగుంబాటుల నోడ్చియాడ్చుకొన సంబుద్ధంబె?

[సర్వేశ్వరా! 3

శా. ఆయుర్దాయమొసంగుదేవ! నిను నత్యాసక్తిఁ బూజంప; నే
నేయుద్దేశ్యము దీఱఁబుట్టిలిన్ దానికొ శ్రేణికోనిమ్ము; వే
తేయూభూమిపయిన్ జనించుటలు, నన్ లేకుండ.

[చాకుండ ని

న్నేయైక్యత్వముబాంది ముక్తిగొనునట్లేశా! ప్రసాదిం

[పుమా! ౪

ఉ. లేపుమునన్ను ముందుగను; లేరి భవత్ప్రియమేమొ

[చేయఁగాఁ

బ్రాపుగనుండి పంచు, మనురాగము సూపుము నాయెడన్

[ప్రభూ!

తేపనుజాగుబుద్ధినిడ కెప్పటిదప్పుడు చప్పుచప్పునన్

నీపనిగానొనర్చుటను, నీతినిశక్తిని యుక్తినియుమా! ౫

శా. బయ్యారంబెటనున్న నందమది యెందోహా! యనన్

[దోచినన్

శియ్యల్ నేర్పిన చిత్తనిగ్రహముతోఁ జింతింపుఁ; గాపట్ట

[ముక్

సయ్యాటందుననేనిమాపను ప్రభూ! సర్వజ్ఞ! సత్యద్రుమా!

కయ్యంబన్నను కాలుదువ్వను, ననుం గాపాడుమా

[సర్వదా! ౬

శా. ఆనందంబొకయపు పుట్టునెన నిర్వాజంబుగా, నజ్జరే!
 గానంబొండొకవేళ నుప్పతిలు రాకరాకయిట్టే యొహో!
 జ్ఞానంబచ్చపడున్ దనంతనొక యుచ్చస్థాయి లోనెంచకే,
 మేనంబుల్కులు గుల్కునొక్కొకతరిన్ మేతే యెఱుంగ
 [ప్రభూ! 2

ఉ. ఏడుపు నవ్వుగా నగవు లేడుపుగా నెపుడెందుమాటుటో
 చూడగనీవు మ మ్మథన! శుద్ధమనోవిధవంబు నీదిగా!
 పాడినపాటకున్ వెనుక పర్వతమట్టుల నీవు నిల్చి వి
 జ్ఞోడువుగాక మాటురుతిచోద్యముగావినిపింతువుర్వరక. ౮
 శా. లేదోయీ! నినుమించి నేటొకడు సత్ప్రేమంబు; నీ
 [నన్నిటన్
 చేదైనక మధురంబదైనగడు దుర్దేయంబుగాఁ జూపుచున్
 వాదుల్ వోవెలయుంతు వీవసుధ; నా స్వామాక్షికి
 [దెట్టతె
 న్నేదోయీయని చింతమైనెమకగా నేలా! తథాప్రేమమే! ౯

నాలుగోనవకము

మ. స్థిరమో, యస్థిరమో, సుఖంబో, నలియో, శ్రీయో,
 [నిరాధారమో,
 చిరునవ్వో, యెలుగెత్తునేడో, యెదియో చెప్పంగలేనన్న
 [వి

స్ఫురణ! నీవు రహించి, తాంకవముచుక జోద్యంబుగాః
[జేయుచో,

నిరచేక్షన్ గరుణాతరంగములలో చేనూగదక భార్గవా! ౧
ఉ. బమ్మెరపోదునేను గనుపాపల దుష్కులు చక్కబంది; లో
కమ్మది నన్నుజూచునదొ? కన్నులు లోకముచూచునట్టివో?
నెమ్మదినేర్వజాల! రమణీయము! నీదగురూపమే మనీ
యమ్మయి బాహిరప్రభ ననంతముగా వెలయుంచు జన్మ
[యా! ౨

సీ. ఎవ్వనిగూర్చి నేనెసగింతు పాటనా

నీవుతోచెదచెద నిర్మలుండ!

ఎవ్వనిగూర్చి నేనెసగింతు చేతిగా

నీవు తోచెద వెద నిష్కలుషుండ!

ఎవ్వనిగూర్చి నేనెసగింతు నవ్వునా

నీవుతోచెదనెద నిఖిలభవుండ!

ఎవ్వనిగూర్చి నేనెసగింతు నూహనా

నీవుతోచెద వెద నిత్యసఖుండ!

మవ్వపుం వెన్నవీన! నామానసమున

జవ్వనమునీవ! సరససభ్యత లొనూ! !

నీవ! నీవ సమస్తంబు! చేవ లేవ

లీవ! జీవకళిపు నీవ! నీవుమతివి!

3

చ. సకలము నీయధీనము; విషాదము మోదములేదునాకు, నీ
యకుటిలరాగ సంపద న నామయమకాను, చిరాయురో

[న్నతిక

బ్రకటితమాను, సర్వమును పావనమాను మహానుభావుడా !
నికటమునందు నుండి నను నేరనివాసిగ నేలుకో సదా ! ౪
మ. సతగుల్లల్ మరువుల్ మహాంబుధితరం గ్రవాతపుం మో

[తలక

జతగాఁజేసుక, భూమినింబడుచునుక జాటించు నంశంబు గొ
ప్పతనం బెయ్యది? యేమిటే దిసుక తిప్పన్ మాయమాటే

[కదా !

కృతకంబీమని కీచచస్పరణ గొక్కింపంగఁబోకోప్రభూ! ౫

చ. విడువనునిన్ను నేఘడియ, వెర్రిగ వాగను నిన్ను గూర్చి, నే
జడుడనుగాను ప్రాజ్ఞుని చంకలుగొట్టుక విర్రవీగనోయ్ !
తడవులబట్టి నీకృపకు దానుడనయ్యెద, నిన్ను నమ్ముకొం
చడరెడువాడి, నెవ్వరికి నుదకయుండెద విశ్వమోహనా! ౬

శా. భూమిన్ నీవెలమిన్ సృజించిన మహాభూతాత్మకంబైనయా
రామంబుల్ నదులంబుఘల్ గినులు తీర్థంబుల్ పురంబుల్

[గుడుల్

ప్రేమంబారగఁ బూర్తిగాఁ గవిన వాడేడి? యొకండేన్ ?

[పరం

భామా ! స్వర్గము జూచువారలట ! వింతా ? వెర్రియా ?

వేడురా ? ౭

చ. యశమునకై ప్రయాసపడ, నన్యలునక గొనియాడు

[కొంచు నా

వశముననుండబోవరు; నిబద్ధుడఁగానుసిరిన్, దదిచ్చులో

నశనముకుళ్ విభూషల కహాయని హూశ్చితులువ్విశూరుటే
నిశనిశవిందు; - సొంతమును నీరవమైనదినిప్రకాశమే! ౮

చ. ఒడలెరుగన్ మహావృత్తి! నినినొక్కచ నొప్పరబోదు! మొద్దున
పల్లడు! ననుగాచుచుళ్ ముఖం బొద్దుగదామృతిఁ దోచు
[వేళకున్
జడిమనడంచి, నన్ గ్రియలు జాలెనువానిగఁ జేసికొంచు
[నున్
విడువనినేర్పు నీయదియ! నీవువిని యెవరయ్య నాకింక? ౯

అయిదోనవకము

ఉ. ఏయది సర్వకాలముల కెక్కటి సత్యమొ, యేదినిత్యమొ,
యేయది పంచభూతముల కేలికయై పనివెట్టిపంచునో,
యేయది నీవు నేననక యేడ్చెఱమేలొనరించునో, సదా
యాయమలాప్రమేయము మహాశ్రమమై విలసిల్లుఁ
[గావుతన్. ౧

మ. నిను గొల్వకొబురుపార్థమండు) విబుధుల్, నీవేమొ దూ
[రంబుగాఁ
జనుచుళ్ ముట్టకుముట్టకన్నయటు విశ్వంబందువృక్షంబవై,
కనవృక్షంబునఁ బుష్పసారభమవై, కాసంతయాగాలిలో
ననయం బొండొక తేటివై నొరకవయ్యా! వేటుతా
[వెక్కడో? ౨

శా. ఛాయాచిత్రమునీకు నొంటి సరి పోల్చున్ దీయలేం !

[అంత నీ

భాయే ! దానికీ వెల్లుకావలెను; ని సౌందర్యముకొబూచు

[చుకొ

వాయొక నేరడు చిత్రకారికుడు: సవాసిటివాడేని వె
ల్లేయెందును ఛాయలేదని యనున్ ; లీలారథావా! సభూ! 3

ఉ. ఆగదురా ప్రవాహమని యంబునోడను సంగమించు దా,
కాగతిగాదుడెంద మొక యూర్ధ్వత నిన్వడిగూడముట్టెడిన్;
నీగొనబెందు ? నీదురమణీయతరంగములెందు ? నెందు సం
యోగము నీకుగా ? కభన ! యూపెద నికరసమంజరిన్

[బభూ! ౪

చ. వినబడువిశ్వనాదమొక వింతగనంబుధి నీట, చెట్లకొ
మ్మను, ననిలాన, బక్షియసమానపుజెక్కల విష్ణునందు,

[మిం

టను మొగిలందు, వానపడుటక, మనుజుండువల్కుటన్ !

నినువినునట్లెసంతతము నెక్కొను సంతసమాత్మనీశ్వరా! ౫

మ. ఎదిసీలోగల ? దేదినన్నడను ? నొండేమున్న దీ సర్వమం
దుదధిక్, భూమిని, నాశనంబుననుచివ్యల్ నిల్చులోకంబు

[లన్ ?

ముదమేపారగ తత్సమస్య ప్రతిజ్ఞాముఖ నోచుఁగానీ జవా
బాదవన్ బోదు! జగత్పతే ! సకలముదూతమొక్క యొక్క

[మృశిక్ ! ౬

మ. కురిసేచల్లని వానకాళ్లుగన నాకోర్కెన్ జాచి, కళ్ళెల్లి, వే
నరయన్, గన్నడువెత్తిమీదను నిసీలాభోధరశ్రేణి; త
త్వరచంచద్యుతిశోభగాంచను గదా తన్నిరసీలాంబుదాం
తరమార్గంబగవించు, నొక్కటి నీతభ్యాల పేయిశ్వరా! 2

మ. ముతియాలెప్పుడు లోనునీరముల శుభోరాశిసేడాగునా ?
కుతికంటుకజిగుచ్చుడేరి, నఖనింగోమించుగాకెప్పుడేన్ !
అతిరేకంబయి నీదుమూర్తి విభవంబారంభమంచూరకే
శ్రుతులన్ సుస్మృతులన్ బుధాగాములనుక శ్రోతవ్యమై

[దేవ! నా

సుతులన్ దేరకొనంగనోపునిపు; డిందున్ మర్మమేమున్న

[దోయ్! 3

ఉ. మొక్కెద నీపదాంబురుహముల; మమశీర్షముమీద రే

[కులక

జక్కనరాల్చి, వాడకయజస్రముగమ్మక బరీమశంబుగా
జొక్కిడుమన్న! నీదయినశోభనరూపము జూచువాడ, నే
పక్కనుతారకా విభవపజ్జులవ్రాతకువ్యాఖ్యచెప్పుచున్.

అ రో న వ క ణ్ము

క. వేధకు నాధారుండెవఁ,
డాధారుండెవఁడు జలధి, కాధారుడెవం
ఊధరణిఁ జలకకు మొలక

కాధార్మ్యకృషణలదేవు వాడు నాధారునిగా.

- క. సాధారణజడునకుఁ, గడు
మేధశ్శాలికి నొకరమణీయాకృతిమై
సాధననగపడువాని , న
సాధారుణు, గణులిసేతు సనుభికభక్తీన్ . ౨
- క. ఆమయములేని వాని, ను
హామాయావృత్తు, నమాయకాగ్రహి, నమర
ప్రేమామృత్తు, సుకృత్తు, సభ
స్థిమావరణ విహృతి పరుఁ, జితనచేతున్ . 3
- క. తేకువయని నేననుకొనఁ
జీకటిలోఁ దడుములాట సేత తుదకదా;
వాకొనుచునుంటిననుకొన
మూకతనము మెఱుగటన్న బుద్ధిపొడమునే. 4
- క. వీనులకు విందు నీరుతి,
జ్ఞానవికసనమ్ము సృష్టిసర్వము నీడై;
మానితిము నీ ప్రబోధము,
నీనియమంబెవఁడు దాటనేరడు దేవా ! 5
- క. కోరికలు కూడవనుచునె
కోరెద నీదర్శనంబు కోమలుడ ! మనో
హారుడ ! సంసారమ్ముకుఁ
బారంబవు నీవయగుటఁ, బాలించుననుక. ౬
- క. సకల ప్రారంభములును
సుకరముగ ఫలోన్ముఖములు సూర్యోజ్జ్వలుఁజా !

అకలుషమతినిను దలచుచు

నొకనికిఁగాని తెఱగునను నొనరించునెడన్.

2

క. ఇయ్యది యాదియనంగను

నెయ్యది మదిదట్టు, నింక నెయ్యదితోచుకా

ఇయ్యది యంతంబనుకో,

నయ్యది నాడెందమందు నలరెడుఁగాతన్.

3

క. చాలావోరిన వానికిఁ

జాలాయిడి, చాలునన్న సరిపుచ్చునోహా!

మేలారయుఁటెపనిగా

జాలికనులఁ జూతుదేవ! జగములనెల్లన్.

4

ఆరున్నొకటవనవకము

తే. గీ. ఆశయంబుల కాశయ, మాశలకు ని

రాశ, సూర్యజన్మంపు సువాసనరహి

కూత, ఏతరిఁజేతకు చేతనంబు,

అట్టి శక్తిని గొల్తు, నేగుట్టు దెలిసి.

5

తే. గీ. ఎన్నెయితరభాషలు వల్కుఁ టేనెఱుంగ,

ఎంతమందినో యెఱుంగ నీ యిలపయి, మఱి

ఎన్నెయూహల యర్థంబు నేనెఱుంగ,

నేనెఱింగితి ననుఁబెట్టులీశ! నిన్ను?

6

తే. గీ. కావ్యకల్పకపుష్పాలభవ్యమాల

నీదుమెడవైచువాడ నో నిర్మలుండ!

- శ్రావ్యముగఁ బామనయ్యచే, యునిక వరి
మరము, నాహూనయనునది. నీమముననినుచు. 3
- తే. గీ. అఖలకశ్యామగుణమయు, నమలు, సర్వ
భవనసున్యాప్తు, యునికల పూజకు, ఘను,
నరనిరాడంబరవిధవుఁ, బరము. వనఘు,
రెండుచేతులు పోలించి, యెరిగిగొలుగు. 4
- తే. గీ. నిత్యు, నిరనకాపిని, రనుగీయచిహ్నం,
నత్యపిరు. విశాసు, విశాలు, నచిలు,
పృథులగంధగు, కాన్య సర్వేంగిను, గురు,
మొప్పు-వాడను నాన్తాంగముగను జనుచు. 5
- తే. గీ. లోలుతఁ జిన్నట్లు తాకిచేఁ ద్రోసివేయుఁ
బజినశిశుము, ఏదఁ చెట్టు సోడుగుకొమ్మ
కెక్కి- హా సగాఁ బొటను నొప్పు-నదియొ ?
ముజ్జగంబులగును నినయొజ్జల్లునభు ! 6
- తే. గీ. కల్పితుండవుగావు; అనల్పముగను
లోనవెలసి, యాత్మప్రభ పూనుదీవు !
కల్పకల్పాంతములదాక పిల్చుననును
నందనట్టివాడవగుచు నుండువంశే ! 7
- తే. గీ. తఱిమివేయు మవిద్యను, తఱిమివేయు
మీమహానుభావుండ ! సమీరమువడి
నెండుటాకు తెగురఁగొట్టు కృతియగుంగఁ
దఱిమివేయు మవిద్యను దఱుము ! తఱుము ! 8

తే. గీ. చిన్మయాకార ! సద్భక్త చిత్తవోర !
 త్రిభువనాధార ! ధీర ! సంజేహపార !
 నావనోద్ధార ! వివిధరూపావతార !
 రార ! ననుగావరా ! సృష్టి రమ్యసార !

నినిమిదోనవకము

ఉ. ఎక్కడికక్కడే సొబగు లెక్కడికక్కడే మేలుచేత ల
 మృక్క ! భవత్ప్రభావమును మానసమందునఁ జిక్కబట్టు
 చొక్కెడఁ గూరుచుండుటెటు? ఊహలడంగను లేచిచూచె
 మిక్కిలిగఁ శ్రమంపడుచు మేదినికిం బొనరితు సత్కృ
 తిన్. ౧

మ. కన్నీళ్లన్ దురివిల్లుచున్ జరునవుం గావెంతు; నందందు నే
 పెన్నాదంబున నీరవస్మృతుల స్థాపింపన్ సమర్థుండనే;
 విన్నాణంబును జూఱిగొందు, నెమటన్ భీభత్సముల్ దట్టి
 నిన్నెన్నాళ్ళకు నేమిటిన్ బ్రభుడ! నానీమధ్య మా యే
 మిరా? ౨

మ. ఎదిశాలం బెదియాకసం, బెదగునాన్ వృద్ధాచునుకో,
 దుదియా, నప్పురుషున్ మదిన్ దలతు; విద్యుచ్చోభ
 మేఘంబును

న్నద లేదా యనుచింత యేమిటికీ? సంజ్ఞామాత్రస్పిసాణ సం
పదశ్రోతేంద్రియముఁ గరంచుఁగద లు స్తంబయ్యుఁబెం
[జీకటి. 3

ఉ. గడ్డిగలట్టి పువ్వులను గొల్పడసాగకముందు నాకహో!
దొడ్డగఁజూపి యడ్డమిడితొక్కకుతోవనుజేసిఁ కొమ్మటం
చొడ్డెదు నీదు పండ్లెనును టపరమాన్ముడ! యప్రమే
[యఁడా!

గొడ్డుగఁజేయనైతివను, గ్రుడ్డుగనైనను జేయనైతయో! ౪
ఉ. ప్రేయసు లెందఱో కలిగి ప్రేమకుబాగుచొకండుగాఁగ నే
ప్రేయసులందఱీసున వివేకముదప్పుదు కొక్కొక్కళ్ల; న
ల్లెయియిపోదురేమొ భువినెల్లరు, గొక్కడ వీవటంచును
గేయముపాడుకో? కనుక కీ గ్రనచేసెదనైకమీవుగా!

చ. వినబడునొక్కచో విబుధవిశ్వము పెద్దగ; వింతసొంతమై
కనబడునొక్కచోట; వినఁగాఁగనఁగానెటుఁ గోచదొక్కచో
టను; ప్రభు! మంచుడఁ జనకులక్షణుడఁ, ననుమేలు
[కొల్పుమా
యనయము; సందనంబభవ! యన్యయ! యాదిమకారణో
[దయా! ౬

ఉ. చందురులోని చాయబలెఁజానదవిద్య మ మాత్మదేన! నీ
ముందరన స్తమింపవలె ముక్తిపథంబున, నంతవట్టు నఁ
జెందివసించునట్టిద, యిసీ! పముచీకటి పోవుగాక చీ
కందె కృశించి శిష్టమము యప్పటికప్పుడె వృద్ధిఁ గాం
[చెడున్. ౭

చ. పెరుగవురాలు; తామునడస్వేచ్ఛ యెఱుంగవు చెట్టు; తల్లు

[లక్

మరచెడు జంతుజాలము క్రమంబుగ; నైనను నాను వాని కే
యరమరలేదు దేవ! భవదాత్మరుతింతును నెల్లచోట్ల నొ
క్కరహించి, గొండలోయ, బువుకమ్మన, నుమ్మెనమోత,

[నానుశీ. ౮

ఉ. తెల్లని మేఘమాలదిగు తెన్నునఁ బైపధిఁబార్లమావ్య జా
బిల్లి మనోహరావ్యము! వివిక్తము! నానగునూహ యీ

[శ్వరా!

ఉల్లమునిండియుండి, తనయోచనమున్ వెడలించుచున్నదా
తెల్ల మొగుల్ పమున్ నడచి తిన్నగఁజంద్రుని దాటిసిగ్గునై.

తొమ్మిదోనవకము

ఉ. కొమ్మలెవానికోసమయి గొప్పగవువ్వులు పూచునట్టివో,
యమ్మలయానిల మ్మెవనికై చలువన్ విరజిమ్మునట్టిదో,
దుమ్మడగించి మబ్బెవనితోందఱి వానను ద్రిమ్మరించునో,
యమ్మహిమాధ్యు నీశుని ననారతమున్ భజియుంతు నూ

[రకే. ౧

చ. చిటిపాటిపూలు, గట్టుపము, సిగ్గునుగొన్నటు, పచ్చగడ్డిలో
నిట్లునటుడాగి, పచ్చగను నెఱ్ఱగనీలముగాను విడ్డ-నీ-
చిటపటపడ్డ వానలకుఁ జక్క-నలేచినవంచు నెంతు నా
దట; భగవానుడా! కడు ముదానరహింతును; సర్వరక్షకా! ౨

మ. జపమేలా? తపమేల? నీకొత్తపన్నె చుంస్థువన్ సత్కృతికా;
 వపువుకమాలగఁ ద్రిచ్చెదక; మనముచుంబంధించెదక; జ
 [త్రభూ;
 త్రిసలేదాత్రములేను, రాత్రిసవ లం గస్త్రబముల్ లేవు; నీ
 కృపయేలక్ష్యము నీమకీర్తియె చ్చ గేరింలొట్టించెడిక. 3

ఉ గింజపెటిల్లి, మొక్కయము, కెంబగురాకునుదాల్చి, మొగ్గ
 [నున్
 సంజనువిచ్చి, పూవగుచు, చక్కనిసారథమూనుచప్పు డే
 నుంజనిదాపునక నిలిచి, యూర్పులనేర్పునడత్తువాసనక
 రంజిలు చెంచెదక— “పరిమళంబది యెప్పటి జన్మ సా
 [ధనో! ౪

చ. అరసినవాడు లేడు నిను, అందఱిచూపులసేపు నిల్చినక;
 దరిసినవాడులేడు నిను, దాపయందఱసేపు పొల్చినక;
 ఎరిగినవాడులేడు నిను నిధిగితమందఱయందు నీవయున్;
 ఇరులను గన్నుమూతయిడి, యింకనుజేతులఁ గప్పిపుత్తు
 [వో? ౫

ఉ. నల్లని కాటుమేఘము ఘనమ్ముగ సోగతట్టితకగనుల్
 ఝల్లనఁబుచ్చినట్టు లొక చాటుగ వెల్వడుచుందునీవు నా
 యుల్లమునుండి, యందలి మహోపకృతిన్ వచియింప
 [శక్యమే?
 ఎల్లఱిసొమ్ముగా నెచటికేగెడినో వెలుగట్టు తెల్వియున్? ౬

చ. చిటుతలఁ గొంన, టూరకయచోటులఁ గొంతటు, కొండ

[తొంతయున్

గరిమగుగంచుతాళములఁ, గట్టిగ తొంబురతేగమోతలన్,
నరిగమపాదనీచలను, జన్మదురుదైల ధిమ్ముధిమ్ములన్,
గరముభజింతు: రన్నిటను గంతమునీయది మూగయ్యున్

[నున్. ౭

చ. పలుకనునేను, పాడతిక, భావనచేయుగూడ, నమ్ము! నీ
నిలుకడ నీదునీరవపు నిగ్గును జగ్గును, నాదుకన్నులన్
మెలకువమూసికొంచును, నమేయముగాఁ గనుగొందు;

[నుల్లమం

దలమొకొనంగఁ జేసికొని హాయిగఁ దన్మయదీప్తి నొప్పె

[దన్. ౮

ఉ. వేసగియందు పానబలె, వేగమచెప్పకవచ్చు కీర్తియ,
హాససెడన్ బయల్ పడెడు నల్లయదృష్టముభంగి, గేను నీ
కోసము చూడనప్పుడొక గొప్పగఁ గన్బడుచుందు వో

[ప్రభూ;

మాసమువత్సరంబు తిథి మంచిముహూర్తము రావులెక్క

[కున్. ౯

వదోనవకము

శా. సందేహంబెటులేదు; నీవుగల వీ సర్వప్రపంచంబునన్,
సౌందర్యం బెటుచూడఁ గన్నుగవ కచ్చా! ఛాయలం

[విచ్చు; నా

నందంబే యెటుసల్కువిన్న, మతి సత్యంబే ప్రకాశించె
[డిక్
డెంచాలన్, ప్రభు! నిదు సత్కృపయ పాలించేసి మా
[యాత్మలన్. ౧

శా. శ్రేయోదాయక! ముక్తసంగుడ! వచ్చశివాద్ధి గంధీ
మహా!

న్యాయ ప్రాభవ! సాధుకర్మపడ! ధన్యస్వామి! దుష్టేయుడ!
ఆయుష్ప్రోద్ధలుడా! మహామహుడ! మోహంధారుడా!
[భవ్యుడా!

సాయంజామను దిన్నగా నడుపు క్లిప్తంజా సమస్యన్
[ననున్. ౨

ఉ. ఎల్లజనుల్ సమానులరు, ఎక్కువతక్కువ, తొల్లచివ్రలే;
దిల్లటికంపు భూమిపలు కెక్కడనుండియొనచ్చి, సిమ్మటర్
జల్లినవిత్తనంబు క్రియ సాగి, ఫలించొ ఫలించకో ప్రభూ!
కుల్లటతప్ప; దొక్కనిను గోరిన జీవిత ముక్త సిద్ధమా. 3

శా. ఆరోగ్యంబదియున్న నెంతసనియైనా జేతునం చొక్కరు,
దూరోమాన్య మొయున్న నెందటికొనిత్యో పాధికల్పింతునం
చౌరా! యొక్కడు, విద్వేయున్న నభమం దావాసముం

[జేయనే
యీ “రాణే” మని వేటొకం, డిటులసి పృథ్విక్ విచారిం

[త్రుగా!
శారలభంబుల కాదిమూల మెనరయ్యా? నినకావో

[ప్రభూ! ౪

ఉ. పూనినవాఁడు తానువశమున్ జెడి గంతులువైచువాఁడు
[యున్
వీనులడప్పుచప్పుడుల వించును నడులుదప్ప నీనటున్,
చేనినునెంచి మైమఱచి నేర్చియొ నేరకొ పల్కులాడినన్
జానుగ విశ్వతోముఖ నివాదమునే జతకట్టుగొందురా! ౫

మత్తకోకిల—

కన్నులిచ్చినయందుకో ప్రభు! కాంచమందును కన్నులన్,
నిన్నుజూడగ మిన్నువంకకు, నిన్నుజూడగ శేలకున్,
వెన్నువంకకు జూడమందును, వేదవంద్యుడ! చాలవోయ్
ఎన్నియుండిన నన్నికానలె; ఏల? వదిలిరెండునున్. ౬

ఉ. పాములు, పెద్దపు, భుదధి పాటులుపోటులు, నీటిముంపు, లు
ద్దామపు, బిడ్డు, లగ్ని, రుజ, ధారుణిపై, జెలరేగి, పాణి కన్
బ్రాముచునవ్వుపుచ్చెడిని, పాపపుదైవమ! యేమిటన్న నీ
మోమున గోముచూపుచును మోదమునే వెలుయుతు

[వందునున్. ౭

చ. విరివిగలట్టి యీజగతి విద్యనెరుంగక కొండొకండు, దా
నిరుకునబడ్డవాని బలె నెక్కడిప్రాబలితేర్పు పొత్తముల్
గురుతులు పెట్టుకొంచునొక గ్రుడ్డిగవాకొనువాఁడు; వాఁ
[డయో!

యెఱుగడుగా ప్రపంచమున నీవిపుడున్న యదార్థ
[మిశ్వరా! ౮

చ. ఎరుకయటన్ననికొదెలియుచే, మఱసన్న ను నందునందునకొ
 మఱచుట, యంచు, నన్యఱచి మాటికిమాటికి నిన్ను
 [గొల్తునే
 బరమకృపాభుడా! మఱువఁబొడియె నీన? ననున
 [వరింపగా
 జరుపుము; నీకఱిగముల ఛాయమెలంగడవాడ నో
 [ప్రభూ! ౯

పదునొకండోనవకము

మ. ధనక్షూలంబు జగన్ము, తద్దనముకై తంటాలువేవేలు, వ
 ద్దనవారుండరు; దానిచాలునను నద్దర్శకండు లేడొక్కరుం;
 డనువారెల్లరు డబ్బుకోసమని కా దాముష్మికప్రాప్తికై
 తను గష్టించుటలండు; తీసికొను వందలవేలు జితంబుగా!
 నిను నీచర్యను గుర్తుపట్టమినిబో? నీకవ్వరిచ్చేరురా? ౧

ఉ. ఆది, యనాది, యంతము, ననంతము, నీవగుచుండు
 [సత్రప్రభూ!
 కాదనలేను; నీవనినఁ గైదుగమోక్షుటతప్ప కార్యమొం
 డేదియుఁ జేయ నేరను, మహీస్థలినికయు దాదె మానవుల
 వేదురులై, ప్రచండముగ వీచెడువాయువునేని నూగెదర్? ౨

ఉ. నీనియమంబు సడ్డగొని నేఁ జరియింతును నెల్లవేళలం,
 దానియమంబు దప్పట లొకప్పుడు నేరమిఁగాని; కాదు వే

తే; నవసితమార్ద్రపుడ ! శ్రీతిమియింగనుగొమ్మునన్ను; నా
వై నెఱముంచ; కార్యతమ ! పావనమూర్తి ! మహాప్రభూ
[ప్రభూ ! 3

ఉ. ఎఱుటుపుట్టు నట్టుటలె యెక్కడిదక్కడెయుండురాయి
[తా :

జెట్టునెటుంచి పెంచిన సనేమిర ! తానడువంగలేదు ; వే
గొట్టినదిట్టినన్ బశువుకున్ మతివర్ధిలబోదొ కింతయున్ ;
అట్టులనన్ను జేయక యహా ! నరజన్మమొసంగిపోచితో ! ౪

చ. దివమణియెప్పుడల్ల దియ, తేజమునిన్నను నేడు నొక్కటే
కనుటకుఁ గ్రొత్తదోచునదిగా ! ఎటు ? మేఘముచాటు
[నుండి వే

అనువునఁబుట్టి మాయమగు చచ్చెరువుం గొలిపించుచుం
[టఁగా !

చనుఁదెలియన్ మహాత్మ ! యటె జన్మల, జావుల దేహ
[మాత్మనున్. ౫

ఉ. భూమిజడంబు; తానడక బోవదు, పల్కదా, కుల్కదట్టి దా
నొ మెడపట్టి గెంటినటు లాపక యూరకద్రోసి నంద్రపుం
సీమలగుట్టగా నిలిపి చెల్లె ! మోదువడంగఁజేతు; న
నొ మొయి నేలచేయ ? “విసుమైనను మే”లనుకో తరింతు
[గా ! ౬

ఉ. ఏహృదిశ్చైవ వాటు శరీరే శ్చైతతో రవి తేజమూనునో,
 దేహమ దేది బద్ధకముదీర్చుక వృత్తిని భర్తృమూనునో,
 యూహయ దేదినిద్దుర సముద్యుతమై నది పోకనిల్చునో,
 ఆ హృది దేహమూహయ మహామృత! నాకిషి భోవు నిష్ఠై
 [మున్. 2

చ. గౌనములు మంచిచెడననుకో, సిరిగొన్నది కొద్దిపాటి దం
 చనుకొనియెంచుకో, నమల శారయ; ఏమెడ గానబోను
 [రా!
 తనవిషమున్ నివంబుచుచు దాల్చుకనీడునె త్రాచుబాము? న
 త్తిని మణియుండునిమ్ము! నుమదేవ! నినుంగొనియాట
 [మొ] క్కె-దక. ౩

చ. అణువున భాగహారమున నర్థముగా మణి పావుమాత్రంగా
 నొనరిచిన బ్రహ్మణ్య నోష్ణమచుచుండువు నీవు తిద్విఖం
 డగమున; బ్రహ్మణ్య మదికందనివాడవు లోకమాన్యుడా!
 వినయమునన్ బ్రహ్మమములు నేలొసరించెద నేలునో
 [ననున్. ౪

రచన అప్పటప్పట 2-9-1932 నుండి 20-11-1932 వరకు	★ సర్వసంపూర్ణము ★	స్ఫురణ స్ఫూర్త మందిరాదులు
--	-------------------------	---------------------------------

అ త థా

(క వి)

కవికౌండల వేదకవిరావు

అంశవివరణము

పద్యసంఖ్య

ఉద్బోధ

౧-౩

శపథము

౪

దేవుడు-మతము

౫-౯

అవతారవర్ణనము

౧౦-౨౧

నిర్గుణ స్తవము

౨౨-౩౭

పురాణచాతురి

౩౮-౫౦

జిజ్ఞాస

౫౧-౬౧

సంప్రశ్నములు

౬౨-౬౭

నిర్వచనములు

౬౮-౮౩

ప్రకృతి

౮౪-౮౬

ధర్మపన్నాలు

౮౭-౯౨

నాలుగువర్ణాలు

౯౩-౯౬

వేషభాషలు

౯౭-౯౯

అనంతము

౧౦౦

శ్రీరస్తు
శతధా
—:0:—

కవికొండల వేంకటరావు

ఉద్బోధ

శా. ఏరూపంబును సంధకారనిసినేన్ దృష్టించుకొందున్,
[సతం
 బేరూపంబును లోకమందుగలయన్నింటన్ బ్రదర్శింతు, నే
 నేరూపంబును “అస్తి అస్తి” యని మాయుంకింతు సోహం
[శుభి
 ఆరూపంబునుగొల్తుఁ బిల్తు, హృదిసత్యజ్ఞానముదీప్తిగా! ౧
 శా. చింతన్ సంతసమెవ్వనిఁ దలపగాఁజేకూరు; విత్తంబులే
 సంతన్ వింతగనెవ్వనిందలపగాఁ బ్రాప్తించుచద్యంబ; యు
 న్నంతన్ జాగములెవ్వనిచేదలపఁ జేయన్ బుద్ధిప్రేరేచు; న
 య్యంతస్థప్రభు, లోకరక్షకు, మహాయజ్ఞేశు, గీర్తించెదన్. ౨
 చ. పరము, మహానుభావు, సురవంద్యు, ననించెను, లోకనా
[యకున్,
 గురు, సదసద్వివేకపరు, గూఢపరాత్పరు, నిర్మలంపుటం
 బరు, కమనీయగ్రాతు, నసమానపవిత్రు, జగన్నతున్,
[నిరం
 తరశుభశోభితున్, నిఖిలనాట్యవిశారదు, మ్రొక్కెదన్
[మొగి. ౩

త స థ ము

శా. గోమంతతలబోయగారునుది, నెక్కామొస్తునై త్తెనునం
 జేసంగూరములేక, పద్మామలలో కెక్కించి వేజెప్పటక
 భాస్వినిబ్రజలెల్లరుగ్ జగురగా: న్యాస్యాయుల్ మానున
 భాస్వరంబక్కలెదు: వీనుగదగావాక్యంబు నిన్నుస్తమా. ౪

దేవుడు—మతము

శా. దేవుడొక్కడు, భావమొక్కటి, సదే దేవుళ్ళు భావాల
 [నన్

దేవుళ్ళాటయకాని, హాసమది సిద్ధింపంగబోదేనికీ;
 శ్రీవత్సంబున నున్నవాడనుడు; కాశింబొల్చునాతండనుం,
 డావర్ణంబునునీలమేఘమను, డీయందంబానుడీబూదెగా! ౫

ఉ. ఒక్కడునల్లచుక్కను, మఱొక్కడు తెల్లనిపంగనామ,మిం
 కొక్కరుడడుగీటు, ఒరుడొక్కడు నిల్వుగబెండకాయ, ని
 ట్లాక్కనిమోముపై నొకనినున్నది లేదనిపింతు: రన్నిటన్
 నక్కినదేదీ? బమ్మ తొలినాడున వ్రాసినవాత యొక్క
 [పే. ౬

ఉ. నాలుగువేదముల్ పలుకునాదము “సత్యమహింస”;

[రెండునుం
 బాలును పుణ్యమార్గమును; సత్యమహింస నర్థమున్నదొ;
 శీలతనున్నదుంచుటలు సిద్ధమహింసయ; సత్యమాత్మగాఁ
 గ్రాలు, సహింస దానిబరిరక్షణచేయు శరీరమైతగున్. ౭

శి. ర కముగోసినంతయొక రంగు జగంబునజంతుకోటికిక;
ముక్తిగొనంగజేనతలు ముప్పనికోటులు; వారివారి య
వ్యక్తబట్టి పూసనలు, భానన, లర్చన, లొంగింపు, లా
సక్త లసంఖ్యమిహి; కనముపఖ్యతి సాహృదభావ మింత
[యుక్. ౮

చ. మనముభణించదయ్యములు, మార్గములయ్యవి యెంత వే
[అయుక్,
దనువునకాస్పదంబమునధారుణి యెల్లఱకుక సమంబునూ!
ఉవికినిబద్ధములే కుమునములే పెనుగొందుకొలం కొకం
[డెకా!
భనునని, యివ్విచందురుని నేర్పడఁగొల్పెడు నట్టివయ్య
[నున్. ౯

అ వ తా ర వ ర్ణ న ము

చ. దశరథనందనా! శకలదానవభంజన! యోముకుంద! నీ
వశరణు! పాదనా? లయగనాదన? నీదగువేణువేది? నే
నశమతియుంటి; గజైలెవి? భాగ్యమునేడిటనీదశానతా
రశమదమాది యాసములు రాగములొ జపియింతు!
[నేలుకో! ౧౦

ఉ. సోమకుండన్నరక్కసుడు సూక్ష్మముగా నలనాల్గువేదముల
భూమినిమాయవకానటుల మ్రుచ్చిలి, సంధ్రముసొచ్చి,
[నీళ్ళలో;

దా మునుకేసి పైనలలవండిగఁ ద్రోసుకమచ్చరింప, నీ
 వో ముదిమీనమై యసురునొంచి జగంబును బ్రోచి నా
 [డవే! ౧౧

శా. అంభోధిః దరిగోలమేరువుగ, సర్పాశ్వుండుదాఁదాడుగా
 భందంబేర్పడ దానవుల్ సురలుచేతఁ దీటవోడ్రచ్చుచో
 శుంభస్ఫూర్తిరహించి కూర్మగతిబల్చేద్యంబుగా విల్పితో!
 జంభారాతిశితామహాదులు గడున్ సాష్టాంగులై పొంగి
 [పో! ౧౨

చ. ఎఱుగడు వెన్ననుండి తన కెగ్గగునంచు, మఱొక్కరక్క
 [సుం,
 టెఱుగక నేలచాపబలె నీకొసబుచ్చుక చుట్టుచుండ, నీ
 వొరహి వరాహమూర్తివయి పొడ్చితివొక్కలా నెందు
 [నుండొవ
 చ్చి; రుధిరమై మృతింగనియెఁ జెన్నటిదైత్యుడు తక్షణం
 [బాహో! ౧౩

శా. ఆర్భాటంబున నర్భకుఁ బిలచి “తుచ్చా! మాపు మిందు
 [న్న, నీ
 దుర్భాషన్ విననోపఁ జూపుమిలనిందున్ స్తంభమం” దం
 [చనఁ
 నిర్భీతిన్, “గలడెందు” నన్నశిశుసాన్నిధ్యంబునఁ, గర్భ
 [ముఁ
 నిశ్చేదించు తెఱంగు వెల్వడిరచిం తేనోపశాంతాకృతులే! ౧౪

ఉ. ఇంతననంతయై, కలిమియించుకవల్దని ముజ్జగంబులున్
బంతముమీఱునక్కికొని, “బాపురే! వామనరూపమాయుడా
సంతతనారదాదిముని సన్నుతవైష్ణవమూర్తిగాని” యం
చెంతయు మెచ్చుకో జటిసి తే యొకనాటకమీపు మున్న

[హా! ౧౫]

చ. ఇరువదియొక్క సార్లు ధరణీపతులందఱినిన్ జయించి నీ
కరమరుదా పరాక్రమము ఓత్రియవంశజుడైన రాముకున్
బరమునకున్, ప్రశస్తనకుఁ బంచితీవెంతటి నిర్గుణుండవో!
పరశుధరుండ! పాపహర! వైరివిదారుడ! విప్రసూనుడా! ౧౬

ఉ. రాముడటన్న నొక్క! డభిరాముడు సీతకు, బ్రహ్మకుంబరం
ధాముడు, శంభుకున్ నిరతతారకనాముడు, మానికోటికిం
గాముడు, రావణాసురుకు ఖండనభీముడు, భక్తికల్పకున్
పోముడు, ముక్తినిల్వకు విశుద్ధమహత్తరహేముడున్న

[తి. ౧౭]

మ. “యదువంశంబునఁబుట్టి మాధవునిగాధ్యానింప, రూపించు

[నీ

మృదుపాదద్వయగజ్జలంది యలున నేల్లొల్పుచున్నాము,

[యి

య్యెదకున్ జేర్పరనాదుచేతులన నెంతేప్రేమతోరాధప

య్యెదకున్ జేర్చిన నీవయోవిభవమగ్గింపంగఁ గవ్వించ

[దో! ౧౮]

ఉ. చక్కనిచుక్కభార్య, తలిచన్నులువీడని ముద్దుబిడ్డ, పెం
సెక్కిన రాజ్యసంపదఁ ద్యజించి, తపోగరిమంబు సేత పే

రెక్కి, వసుంధరక మతమునేర్పడి బోధనచేసి, నితినీన్
మిక్కిలి గొల్పినట్టిను, సమేయుని. బుద్ధునిగొల్తు నిత్రే

[ముక్. ౯౦

ఉ. పూజాపైజనరాలి గొలినినమిక్ గూర్చుండగా బెట్టి తో
హ్లాదక ముందటదారి దీయుచును సత్యుత్సాహియాకా

[మృ. ౯౧

చూడంగన్నులు లేనివృద్ధునితరుల ముష్కించి, నెన్నాలనే
యేడినాడని యేడ్పుచారు; కలిసర్లింపంగఁ బ్రతంబుగా! ౨౦
చ. పదియవతారముల్ నమించుబట్టి పాలించుటకాని, నిన్ను జ
క్కఁదెలియ నింకనుబదియుఁ గాపుర నందలువేలు వర్జనం
బు దిరముగా రచించినను బూర్తికిరావు మహాచరిత్రుడా!
యెదియని యెంతబాక వివరింతుఁ బురాణములే

[నిరాశగా? ౨౦

నిర్గుణ స్తవము

చ. వెలుగునకుఁ దివాకరుడు, నెన్నెలకుఁ శశిబింబముట్టు, నే
పలునుల కానిమూలము భవత్సవపద్మమునిత! విందుమే!
జలములఁ జెట్లతేనుల, విశాలత్రయోప్పు బయళ్ల, గొండలో
యల, నెడలందు, నెదనిన నందెరుతింతువు సంతతంబు

[మన్. ౨.౨

చ. కడు నిపుఁబడు నినిపుణకార్యముమునఁ జూచుడెదల

[యుక్.

జడుడగువాడు నీజడిమ నన్నిధినొప్పెడు జాగరూకతక,

వడిగల వాహినీప్రభవు, వాయువు, వగ్నివి, మొక్క-చుక్క; హ
క్కెడలను మొద్దురాలివలయున్నవృతోకటిబండ వుర్వ
[రక్. ౨౩

శా. అగ్నిక జల్లనిపర్వతంబు పముకాశాంతాలకు గుప్పటల్,
భగ్నంబౌటలు పెద్దపెద్ద కెరటల్ వారాశినీరంబులన్,
లగ్నంబుక వలపెట్టి సిద్ధపడఁ గార్వంబొందుగాకుండు, టు
ద్విగ్నంబౌటలు ధీరచి త్తములునున్, విశ్వేశ! నీలీలాశ్రీర
మ. అధికారంబని యెంతవానిరయు నీమాధిక్యముకొ మించలే
దు; ధనంబున్ మిగులంగనున్న నిచుజేరొయిన్ బ్రణా

[మంబు సే
యు, ధనాధ్యుండొహా! ప్రజ్ఞయెంత కనినకొ యుష్మద్వి
[కానంబుముం

దధమంబంచుఁ దలంచువేత్త, భగవంతా! నియంతంబు
[నక. ౨౪

చ. బలపపుఁబుల్లనుకొ బలకపైనిడి హృతనుజాపుమాడ్కి ని
య్యులఁగల మోహబంధముల నెంతయు మూర్ఖులరచి,
[నీవు నీ
తేలివిని సుబ్బెదోవిబుధ! దివ్యగుణంబని నీనొ మానొ నాఁ
జెఱిపెదు కొత్తగాఁ బలకచేసినమాడ్కి నగమ్యమై
[చనక. ౨౫

జి. పేరణలేని కార్యమొకవేళ నొనర్చిరఁ గారణంబు లో
నారయనీవు తోతువు; నియంతవు! దానిని మొల్చుగడ్డి తా

భారుణి గాలినాడి, పువ్వుదాల్చి, వికాసముగొన్నబాడ నీ
చేరచిలుంపఁబడ్డది, నశింపనిదన్న, సమూహభావమా. ౨౭

ఉ. భువికిన్ జల్లనిమందమారుతము లబ్ధుల్వీచుఁ, జంబుకొండు

[నున్

రవియున్ జక్కలునున్ మెఱుంగులును నానాకాంతిపుం

[జంబులన్

భావికే తాల్చెడుఁ, జెట్టు తీగలు పొనల్ పుష్పంబులన్

[రాల్చెడిన్

భువిపై నే, భువిపై నెడేవ! భవదుద్బోధల్ ప్రభల్చేతి

[లున్. ౨౮

ఉ. ఎండ యశహ్యామా ముతువునెవ్వధిఁ జెట్టులుదాల్చు లే

[జవున్ ?

మెండగువాన నెవ్వధిని మేకొను నగ్గిరికుంగు లుర్విపై!

గుండ్రని తెల్లచందురుని ముఱీని నల్లనిమచ్చ యెట్టుక నీ

చండత రానుశాసనము చాటుటకై యని యెంచునన్న

[చో? ౨౯

ఉ. నల్లనీమొద్దు మేఘముకు నాదముజెట్టుచు, నానచల్లగా

జల్లుగ భూమిపైగురియు సత్యముతత్వ మొనంగి తద్దిరా!

వెల్లడి సేతుదాన నొక విశ్వమనోహరమాతట్లుతక!

దెల్లము సేతుదాన నొక తేజపువంపును నేడు రంగులన్! ౩౦

శా. ద్వైతాద్వైతవిభేదముల్ మనసులోఁ దర్కింపబోసేను, నా
చేతో మోదము నీదుమూర్తిని జగచ్చిల్పంబునం దేకమై,

పాత్రఃకాలము సూర్యరశ్మి కెదురై రంజిల్లు పద్మంబుపై
వాతాంకూరములాగి గంధపనామై భాసిల్లు లాగొప్ప
[డిక్. 30

చ. నకలచరాచరంబులకు జన్మముమెప్పులయుంపునీన యీ
శ! కలముతోడ వ్రాసిన, నిశాతసుతారముతో రహించినన్,
శకటముమీద వ ర్తకముసాగగఁజేసిన, నాగటిన్ ధర్మ
బెకలిచి మొక్కపాతినను, విశ్వము నీడికదన్న! కొల్వ
[గడి! 39

శా. నీకై యెవ్వడు కేలుమోక్షునతడేకై యూతదాస్థ్యంజగున్,
నీకొండెవ్వడుప్రాణి యొక్కనతడే కొండాడువాడొనునిన్,
నీకాల్లెవ్వడుముట్టి మొక్కనతడే కాలాంతకున్ దప్పె
[డిక్ ,
నీకుందాపటనిల్చిగొల్చునతడే కుండస్మితుండెప్పుడున్. 33

చ. విభవము శాశ్వతంబనను, ప్రేమలుశాశ్వతమంచునాడబో,
నభముశుభంబుశాశ్వతములొనన, నెయ్యవిశాశ్వతంబులిం
దుభువినిఁ జెప్పుమాయనిన, దుఃఖముసౌఖ్యము మానసం
[బుపై
ప్రభా! లిఖించిచూపు ప్రతిపద్యము శాశ్వతమందు నే
[నొగిన్. 34

ఉ. చందురునుండి వెన్నెలను, జాల్మాను పెన్నెడినుండి వేగ
[మున్
గండుగనుండి చూపులను, గంజదశమ్ములనుండి మెత్తనన్

సుందో నుండి జన్మము, శుక్లమశక్తునినుండి సత్త్వముతో
సంబంధించి పాపవిసంధిగ నిన్నెడఁ గోలుపున్న

[టి. 31

చ. తిరువులు శౌచాగి ఫలజాలము లందఱిగదగా భువి
గరమురహించు నొప్పు నుచు కంఠముగేయము పాడుకొని

[చు న
య్యెఱుక సమస్తలోకముకు విపులఁ బంచగ నున్న హిం

[చు, దే

వ! దుతివిసీవుగా, పరమభావము నీవుగ, కంఠమీవుగా! 32

మ. మలయాద్రింగల మంచి గంధమవి కొండక బట్టి తానొ
[క్క-చో

వెలయంబోదుగ; దిక్కులన్ బవనముల్ నీవన్ బిసా

[శించు; న

ట్టులె నీవెక్కడనున్న నీదయలు ముల్లోకాలసంబహ్మ్య; మా
టలు వేయేటికి? నీవులేనిదిలపై 'ధం' లేదు 'ధం'

[లేదురా! 32

పు రా ణ చా తు రి

ఉ. రావణుడంపె రాముడని రామలనెఱ్ఱకపోవు ట్టురే?

భూవలయంబునం దెపుడు పున్నెమునన్నెము రెండునుండు
[బో;

పోవని; గుప్తులాడునని; పున్నెమునెగ్గన దెల్లవేళలన్;

దేవుగొనంబు పున్నె మలదేవతలాతని మార్గన ర్తముల్. 33

చ అచ్యుతము దేవతకొనిన యందముచందముజేమి ?

[రక్క-సుల

తిమిరముభంగి జట్టుకొని తిప్పులుపెట్టుచుఁ దిన్నదాని వాం
తముగ నొనర్చుచున్నపుడు, తస్యేథిభాధయలేదు విద్య, కో
సముమునుగాఁగ జట్టి యంపామరవృత్తులు కూడముట్టి

[నక్ష. 3౯

చ. వినుమును మెక్కి-పాబునొక వెట్టిగ నల్లనిమచ్చ కుత్తుకన్
బాసిన బెన్దసేసి తనముచ్చమునగ దమృతాంశుఁదాల్చె;వి
ష్ణుసాగసుచూడు మెల్లనుభ సూక్ష్మముగఁ సురకోటి

[త్రావగా

నొసగుచు సొంతనల్ల మొడలున్నది లేనిదికూడ నెంచడే!రం
డి. వెన్నునితల్పమమృదుని వేడుకమై మెడఁజుట్టువాఁడొహో!
యన్నులమిన్న కిల్లడను నందురు నల్లనినాగుబామటం!
చెన్నివిధాల భ్రాంతిగొనఁ జెల్లునొ యన్నివిధాలభ్రాంతి

[నిక్ష

గన్నులుసూసికొంచుఁబలుకన్ భయమందరు లోకు

[లజ్జలై రం

డి. కల్పనచేసినార లలకంతునకుం బుచ్చముల్కు లింక నుం
గల్పనచేసినారలొక కాంతరతిన్ బ్రయుగాలిగా, నింకనుం
గల్పనచేసినారలు శుకంబును నెక్క-గ, నన్నిగూర్చియుం
గల్పనచేయరైరిగన కాయముకంతుఁగట్టెహూహతి. ౪౨

డి. చందురుడాడుమేఘములచాటునె వెల్వడుచుంకి, వింతగా
నందునఁగొన్నిచుక్కలొక యాగడబుద్ధినిరాటుఁ నేలపై,

పెందుననుండొ యొక్కపు డదేమనఁ గోచును గోక

[చుక్క; సుం

క్రందను డొక్క నాడొకని కంటికిఁగన్బడఁడెంతవానికిన్. ౪౩

ఉ. పిన్నతనానబిన్న మఱి పెద్దతనంబునఁబెద్ద; రెండును
గన్నులుగాననట్టివె, వికాసమనోవిభవుగాఁ ! యీశ్వరా !
కన్నులురెడునిచ్చి యలకన్నులరెంకికి రెండుగంటలన్
మున్నుగ నీవమూసితివి, మూఁడుల మెన్నగ నెన్నినాళ్ళ

[గుళ్ళ. ౪౪

చ. దొరకపు, దొడ్డగ్గ దొఱకితో శివునక్కటిపర్చుకున్,

[జగా

మెఱుపటుమోహినితరుణి మేనునఁజిక్కి తనీయమానసం
బు రహినిజూఱగొంచు నొకమోసముసేసితి, వింకమాకు

[మా

కెఱుకకువత్తువా ? నిజమిదీయనియనుకోగనిత్తువా ? ౪౫

ఉ. సాధనమిద్దియన్న నలసాధనకుంబయు సాధనంబు నీ
బోధనచేత నబ్బెడివి; పున్నెపుగార్యమిదన్నదానినిన్
శోధనచేయునీగరిమచూడ్కులు మిన్నగఁగాసితోచి, రా
ధాధవ ! కేశవా ! యభవ ! దైవయువా ! విభవా ! కృపా

[జవా! ౪౬

శా. దత్తాత్రేయుడనైన నీవ, కరినిక దాక్షిణ్యభావంబుతో
మిత్తిబొందగ నీక కాచు హరివేసిన్ నీవ, యెత్తులో
నెత్తావందున నున్నవాడవా ? మహాయల్లాలినిన్ గోనదిగ
'నత్తుకవత్తు' నటంచు జాగిడక ప్రోవన్ నీవరచ్చుక వడిన్. ౪౭

శా. వేదాంతల్ ఋషులొదినుండుమును నిక వేదాలవాదాల,

[“నా

రాధావల్లభ! మాధవా! యనుచు దీర్ఘాలాపసంబోధనక

శోధింపక దొరకొంచు గోపికలు, రక్షేనాయకుల్ వైరులై

బాధంబెట్టుచు, నీదుమూర్తిగనినాఁ! పాటింతువెవ్వారి

[నిక! ౪౮

శా. శ్రీరంగేశయనంగనొక్కపుడు, విశ్వేశాయటంచన నే,

‘ఊరామప్రభా’ యన్ నొక్కపు, ఊహాహా! శ్రీహానీ

[యన్న నే,

ఊరా! నెమ్మది కింపుగొల్పెదవు; నేనై చేయు సంబోధనకే

ప్రారంభంబది గడ్గదస్వరమయుక్ భావింపుముద్గీర్ణగా! ర్శా

శా. అన్నా! డెందము వెన్నకంటెకరగు హత్తించుకో మా

[ధవా!

అన్నా! డెందము గోపికంటెకడు నగ్నంబైవిరాజిల్లురా!

అన్నా! డెందము వేణుకంటె బ్రతిశబ్దంబీను బాడించుకో!

కన్నుల్ గానవు, వీనులు వినవు, మూగంబోరు నీదా

[కళక! ౫౦

జి జ్ఞా న

ఉ. కోరినకోరి కేమనికె గోటివిధంబులఁదోచుచుండు; నే

జేరెడుదారి నెమ్మదికె జేరికగా గనిపించి, దూరమా

దారులనేనవేల; మదిదట్టినయూహయొకండు రెండుగా

మాటుచుమూడునాల్గునయి మాటనులక్షగు మోక్షదా

[యకా! ౫౦

శా. నీవున్నావనువారు, నిష్ఠైముననికే లేవందు వాక్రుచ్చువా
రేవేళోయొకవేళకున్ మనమునన్ దృష్టిగచుకొంచున్
[సూ!]

ఈవిశ్వంబుననీడు ప్రజ్ఞయదిగా నే హాసముంజూతురో
యేవేళన్ గనుగొందురోయెవరి కెందేన్ వారి కేన్ద్రేహా. ౫౨
మ. భగవద్గీతలమూడుభాష్యములనున్ వైదికీవాదంబులున్,
ఖగభాషన్ మృగభాషనున్ నరులనానాభాషలన్ నేర్చినన్
నిగమాతీత! జగత్స్వరూప; తనసాన్నిధ్యంబునన్ మేలుకో
నగుసాదంబచి నాదమాను నదె నానాధ్వాలనున్ మూల
[మా. ౫౩]

మ. ఇదిగోదావరి దీనినీరు మొవటుంజేన్ దీరి. సంప్రదంబుడా
యఁదుదిక్ టొరము, పాటుపోటు, కరడుల్, హాహారవంబ
[న్నమా
ద్రదిదివిచ్చుచునేలమోడుకొనుటల్, దృశ్యంబు!నిన్ జేరున
పుదయాఘా! యతెతొక్కజీవనమునన్ బోవుంగదా మా
[ధురుల్. ౫౪]

ఉ. కన్నులులేవు నీకనినకంజసుమాపుడు కల్వతేమ నీ
కన్నులుగాగ దట్టుదురు, కంటికి నీకును గానరాని దే
మున్నది? దేవదేవ! నినుకొక్కడుదామొఱిగింప లేకుగా
యిన్నరకోటియందు, రవియిందుడుమోమున వెల్లు వారు
[గా! ౫౫]

మ. ఇదినాదేహము, వీరలాలుచుగ, లీయిందఱుం బిల్ల, లీ
పదిలంబైనది యిల్లువాకి, లివి నాపశ్యాలుమంచాలు, కొం

శ్రీచిన్మయబడి, గోస్త్రు విజ్ఞానముచున్ తేపండుమాపండునన్
వదలంబోని మహాభిమానమున దేవా! నిన్ను గాగంద్ర

[లే! ౫౬

మ. మనకన్నుల్ గనుచుండఁ గట్టెమటఁ గొంపల్ గూల, కూ
[నల్ చనన్,

వనితల్ బాయగ, భర్తలుండొలగ, సంపాదించి గోప్యన
[నుం

చిన విత్తంబు హరించ, నిలక నెదియో జీర్ణింపకుండఁ

[భువిన్

దను గాపాడెడు నంచు నెంచుల లసందర్భంబు గాదే?

[ప్రభూ! ౫౭

చ. అవిరళ మీప్రపంచ, మొకయంచున గిట్టిన వేతెయంచు
[సం

భవమగువారువిత్రైమురు, బంధము కుఁ మతియుంతులేదు,
[తెం

పవళముగాను, లేవనిన బాయును, మందొకటే! తవాంఘ్రి
[గాం

గ విమల తోయపుం బ్రథమ సాదములన్ నిని యేజ్ఞు

[మానుటే. ౫౮

ఉ. వేరిడుకొంచు దేహితనవిశ్వముదాను స్పృశించుకొంచు నిజ్ఞ
వేరుగజూచు, బేర్పడిచి విశ్వమునున్ దిలకింపనిమ్ము, నీ

సారమే మానవుండు! మఱిజాటడుదానని, తాను కన్ననం
సారమటంచు, నెల్లయొక చక్కని సాగరమట్లు నోచుం

[బో. ౩౯

చ. మనసునబుట్టు నయ్యతనుమార్గణముల్ గుఱిగుర్తుబట్టియో
యి! నను వెలార్చకంచు నొకయింతి యెటుల్ పిరహాన్

[వేగునో,

యనయమునట్లు భక్తులను నల్లటిపెట్టుచు నిన్ను గుర్తున
ట్టనుమటుమాయమై తనువు నాకృతిలేనటులుండు నీశ్వ

[రా! ౩౦

ఉ. పరిగురంగనున్ జెలమయేక్రియ నూరుచుజల్లనిరమున్
దారినిబాటిసారికిడు, 'దద్వతు' గా మమ మానసంబు ను
సారసుఖంబునన్ విఱిగి, శాంతి సెడన్, భవదీయమూర్తిగ్గో
త్తైరహిగొల్పు ముక్తిపథి, ధైర్యముగూర్చెడుఁ జిత్తవృత్తి

[కిన్. ౩౦

సంప్రక్షవంతు

మ. ఎదిముద్దీయకు నెద్ది కౌగిలిక నందెకదేని సాందర్యముకో
'అదిరా' యంచు నుతింపఁజెల్లు, నలయుల్లాగ్ రోగభూయ

[వ్యయ

సదనంబందున మూలుచున్న నెటుతానహ్యంబునన్ మం

[దు మా

కొదవన్ ద్రిమ్మగుభర్త? ప్రేమనుగదా! యూహింతుఁ

[దత్తేమమున్. ౩౩

వ. “ప్రియుడ ! ప్రియుండ” యంచు నొక్క పేయసి పిల్చుచు
 [నుండ, నాకెరు
 “బ్రియ ! ప్రియ” యంచు బిల్చునతోఁ “దేయ్యది యాపిలు
 [నందు దోనువా
 రియెదల ?” నన్న ఆయెదలకే తెలియంగనునేల? నేనునుం
 బ్రియుడను నీవునుం బ్రియుడవెల్లఱుచుం బ్రియురాండ్రుగా
 [యోకో? ౬౩

ఉ. కారణమేమి పుష్పము సకాలముకున్ విడి, గాలిలోన నా
 యూరుపుతోనువాసనల నొక్కటగల్పుచు మక్కువౌట
 [కున్ ?

కారణమేమి పక్షిమమకంఠముతోఁ దనకంఠమూది, సం
 ధ్యారమణీయ రాగకలితంబగువేళల దివ్యమాటకున్ ? ౬౪

ఉ. వీరుఁడు వీరస్వర్గమని వేరెమువెంచుక యుద్ధభూమిలోఁ
 బోరుచుఁ గీర్తిగాంచ, నిలఁబూరి తనుం బెనుగాలిత్రిప్పగా
 ధారుణీనూడ్చుకొంచుఁగడ్డదై న్యపున్మత్తిని నేర్చుచొల్తనే!
 ఆరయ నీకు రెండుసమమా? నృపకోటియు సేవకాళి
 [యున్ ? ౬౫

చ. కిలకిల నవ్వువారలకుఁ గ్రించుదనంబదియుండ దందురా ?
 మలమల మాడువారలకు మంచియొకప్పుడు లేదటందురా?
 కొలకునఁ దమ్మి మొగ్గరవి గోష్ఠివికాసమునూపి, చంద్రు వె
 న్నెలలను మూసికొంటఁ గననేరుముగాఁ బ్రతినిత్రైమియ్య
 [లన్. ౬౬

ప. ఎటులో నాలుగురాళ్లు తెచ్చుకొని తానిల్లాల్నితో జక్కలో
గిటిలో కాలముబుచ్చుచు ముచ్చుకు చక్కతంపు పొందుకొమ్మె
నిటలాక్షన్ జముముచు సన్నమునున్నరేను పై మహా
త్కటతక నెల్లెడి భారతాననిచమున్; తాజేడి? తం

[జేడిరా. ౩౭

నిర్వచనములు

చ. పఱగెడుఁ బొత్తముల్ పదులు వందలు నేలు ధరాతలంబు
[నన్;

బఱగిన యంత వాని గల భావము లన్నిమనంబు కెక్కునే
తఱిమి కనంగ నెమ్మనము దానికినిమ్మగుభావ మేది యూ
ది, రహనిగొల్పి యింసిడుకొ, తీనతనాయొక పొత్తమున్

[గొనున్. ౩౮

చ. బఱకినకాలమన్నఁ బదిరాత్రులు తొంబదియేండ్లుగావు, ఈ
క్షితిపము దానుజేసిన సుచేష్టల లోకముగన్న మేలు కొ
త్త; తగదు లెక్క పెట్టుకొనఁ దాను సదాతనపొట్టకూటికై
కుతలము ద్రవ్వినన్ ధనముకూరిచినన్ దిశలావరించి

[నన్. ౩౯

చ. రతనములున్న సంద్ర మల రత్నములన్ విరజిమ్మ దొడ్డు
[కున్,
రతనముగోసమై మనము రాక్షసులట్టుల ముద్దితేలి యూ

ది తెగువనెత్తగా నుయు; దృష్టికే దిన్నగనోచునట్టిదు
త్త తెలుపుచున్న గానినడి దాకిన సుండదు నిండదెద్ది
[యున్. 20

ఉ. విన్నది విన్నయట్టులుగ విన్ననునది దెట్టిగించునాడు
దన్నది యన్నయట్టులుగ దన్ననునెట్టిగో పోలివాడులే,
దున్నది యున్నయట్టులుగ దున్ననునెట్టిగో నెంచెడు నాడు లే
[ఉన్. 20
దెన్నడు నెంచు నతముగ దృష్టినిగన్న న మూపడెన్వ
[యున్. 21

ఉ. కోగినకోరి కొక్కటచి గొంచెమునీడన గొండలాగు తా
నారయు మానవుడు; మెదకయ్యది మయ్యదియెల్ల మిత్తి
[నిన్
జేరెడునంచెటుంగడుగ; నిర్భయము బ్రతిదానికోసమున్;
మేఱయొకండు నెట్టుకొని మేదిచి మేటిగనుంట యెప్పె
[యున్. 22

ఉ. శేలోకటిబ్రకుట్టునడ తీవ్రపుబాధగదన్న చాల నే
పాలన పాలనా దిగదు; అంతకుమించును బాముకాటు,
[ప్రా
కాలనుదీయు; పెద్దపులియంతకు మీఱునదొక్కచెంగునకా
గోలపముంబడు; జగతిఁ గూరతకున్ మితిలేదు మాడు
[యున్. 23

చ. బదుకునకెన్ని యాదరవులఁ గనువారలొ వానితెక్క-వే
 యదరమే ? పండ్లుధాన్యములు కాయలుకూరలు వ్రేయి
 [తేస్తుకో
 ప్లు; దిననిదొక్కటున్నె ? యెవరుఁ నమరున్యముమత్స్య
 [మున్ సకే
 బదికెడువారు; వాయికినిబందమునెట్టుక చచ్చువాడు లే
 డుదధిఁ తిమింగిలంబు తిమినూరక మ్రింగుచుఁ గ్రొవ్వు
 [నూసచే ? ౭౪

చ. వదలదు మోహపాశ, మెదఁబొయచుపుత్రకళత్రచింత తా
 బ్రదులదుకొల్లుపంచి బెనవేసుకపోయిన ముట్టతాడు; చూ
 పుదిగడుగదై క్రిందగలభూమికి; బున్నెము పొంతబోదు బు
 ధి, దొరతనంబుకోసము వధింతుఁహరింతుడు తోడిమాన
 [వ్రా. ౭౫

ఉ. మంచలభింపదాని నిలమానవుడే సమకూర్చుకొన్నవాఁ
 డంచునుతింతుఁ చెడ్డయిననయ్యది దేవునిచే ఘటిల్లె నం
 చెంచివచింతురియ్యది నుసీతలమందున నెల్లవానిలో
 మించెడునైజభావము, భ్రమించు స్వభావమహర్షిశంబు
 [బ్రా. ౭౬

ఉ. పిల్లలువానచూచి, యొక వేడుకఁజేతులుసాచి యాడుదుర్;
 గొల్లలువానకుఁజడిసి గొంగళికప్పుకలోయడాగుదుర్;

పుల్లములౌ సరోజములు పొడ్చుడుసూర్యుని యెండవేడి
[మిక్;
మల్లు మొగలఁగల్వలు గ్రమంబుగముద్దునవర్కుడన్నచో.
[౭౭

ఉ. ఆవదిమాడ్చకై కడు బ్రియంపడి వత్సల భావమూనుటలే
వావిరిబుట్టుబుద్ధి నిజలక్షణమాత్మకు నింపుసాంపు; కా
దావిధిసేడకై యుదయమందున ఛాందసురాలువోపుటలే;
లేవిట్రుపేమభావములు లేవిటనై జపుటీను సంభమాల్.
[౭౮

ఉ. బీదలుబీదలై యకట పీకుడుగుడ్డలుదాల్చియుండగో
వీధినిబెద్దమిద్దె దనవృద్ధి గుబేరునిభాతినుండు వా
జాదరభావమూనవలె; నాత్మ నెఱుంగవలె; నుడికాదె
[వుల్
మీదయితన్ననయ్యెలికి మెట్టకు జేరుచుమిత్తియంచు
[నుక్. ౭౯

ఉ. చాకలి బట్టలుస్సరని శబ్దముసేయుచుబల్లమోదగా
నాకలిదీరునా? యతనికాకలిదీరగనన్నముంట యీ
లోకమునందు ముఖ్య మవలోకన సేయగవెట్టిలేదురా!
చాకిరియేదియైనభువిసాగదురా తగుభక్తిలేనిచో! ౮౦

ఉ. కోడలిని తత్తిట్టు; మఱికోడలా? యత్తనురట్టుపెట్టు; నేం
దోడలుబండ్లులౌను మఱియోడలబండ్లులువచ్చు; దిప్పలక్

బాడగునేను, లొక్కెడలఁబట్టణముతో నశియించు నీళ్ళ నీ
ల్లోడికఁబాటు నొక్కెడల; నొక్కటిచేరముగారహస్యముకా.

[౧౦

ఉ. ఎందఱురాజులున్నఁగనమేమటి యందఱబిడ్డలకా బధికా?

ఎందుఱుపుష్టిగున్నఁగనమేమటి యందఱనిరస్థులకా ?

ఎందఱుకమ్మినున్నఁగనమే మటి యందఱలేనినారలకా?

ఎందఱుబుద్ధిగున్నఁగనమేమటియందఱ నెట్టిబొట్టులనో? ౧౧

ఉ. పేదకుఁబేద యీశ్వరుడె; నెట్టికి నెట్టియనిశ్వరుండె నో !

కాదనుచో జగంబెటుల గత్తరయై యవిసితన రయై

“నీదయనీద” యంచును గణించెడు నీశ్వరనామమెప్పు

[దున్?

లేదుమలేంబు, లేవునిజరీతికనంబుదిన్యరూపముతో. ౧౩

ప్ర కృ తి

ఉ. మండెనుసూర్యుడు శక్తుకతమాకులరాకుల సంజవేశలం

దుండుఁగదన్నసొంపుగల్గె బయోననమంతయులేకపోయినకా;

మెండగునీటియెండ వశిమేకొనివెంటనె మాయమానుగా

యండజములో సరీసృపములావులు మేకలు సందడింపఁ

[గన్. ౧౪

చ. అడవిఁజరించు పెద్దపులికందపుఁజర్మమువెట్టినావు! దా

నీడవులులో సగంబయిన నేరదుగోవు భమింపఁజేయగా;

పుడమినిగేకికి మిగులపొందగు సింహము గూర్చినావు! దా

నీడవులులో సగంబయిన నేరదుగా పికపూడిపోవగా! ౧౫

ఉ. వానపయిన్ బడన్ మొలక వచ్చిన లేచుచుఁజల్లుచూపులకొ
గోనకులచ్చియై వెలయు; గోప్యముగాదె భవస్మహాస్తిక
జ్ఞానముగోచరించుటలు! సల్లలితంబులు పూవులాపయిన్
మానితముల్ ఫలంబు లసమానము సేవఁడలంపఁబిమ్మ

[టక్! ౮౩

ధర్మవన్నాలు

ఉ. కమ్మనిపాలుగాయగను కమ్మనిమీగడదేరునట్లు, వా
క్యమ్ములు సెప్పువాని హృది కర్ణముదప్పనిదైన, వానివా
క్యమ్ములును సుబోధలగు; గానియెడ గణుతింప
[రెప్పరు;]
పొమ్మని బ్రువ్వనాడుదురు బుద్ధొకటున్నదె నీకటంచు
[ను. ౮౭

చ. కవనము ధారగా వరుసగాఁ దనయంతనరావలెగాని
[యొక్కచో]
టవీనుగుచేతగూరుచునితావుపయి గలముంచి యూహకై
మీవులఁజదల్చెయల్ నెమకి మేదరిబుట్టలనల్లునట్లుగాఁ
జవులకొఱన్ రచించుటలు సంతనయా? మదికిం బ్రతాం
[తియా? ౮౪

ఉ. బొమ్మలు వాయుటన్న నొకపొత్తుకనో మగవానినో పదా
 రమృనినిల్వబెట్టి యలలక్షణముల్ గని వానిబట్టి పం
 చిమ్మెయి నమ్మెయి జరుపుటే ? యెదలోపలికల్పనమ్ము
 [ల
 జమ్ముచు రంగులకొ దెలియఁజేయఁ బ్రసిద్ధముగాని యిద్ద
 [రక. ౨౯

ళా. తేయాకాదులద్రావరాదు; మనయీ దేహలకుంబాపు లేఁ
 బ్రాయంబెంతయు ముందుగా; ముదిమినిన్ రాఁజేయు
 [వేగంబుగా
 తేయాకాదులకంటె, నీరములనున్ దీయంబుగా ద్రావు,
 [పం
 కాయంగొట్టుకత్రావు, నిమ్మరసమున్ ద్రావంగనౌ మిత్రు
 [డా ! ౯౦

చ. మనసెటువోవునోయటుల మళ్ళగసీయగరాదు; తిన్నగా
 నునడువఁ దీయనున్ నలయు; నూతనముల్ గనవచ్చు నిత్రే
 [మెం
 దును; ఎవిమంచివో యెయివిదోసములోతగచర్చ చేసిముం
 దునకును సాగుచుండవలె; దుర్ఘటమీనడ లోకయాత్రలో.

ఉ. నేరము సేయకన్న; యవినీతి మెలంగకుమన్న! శారమునే
నూరకుమన్న! మిర్యమును నోటను బెట్టుకుమన్న! నెవ్వరిన్
మాటకుమన్న! కల్లుకయిదుడుగు మార్చుకుమన్న! జారతన్
జోరతనంచరింపక యశోధనమార్చన సేయుమన్నయో! ౯౨

నాలుగువర్ణాలు

చ. ఉపనయంబు, పెండ్లిలిమహోత్సవ, మింకను గార్య,
[మన్నిటన్

పపుధపళాలుగొట్టుటకు బమ్మలు నేటిదినాల నంతె! నే
దపరనమా? స్మృతుల్ చదివితద్దయునర్థమునక్కఱజెప్పటా?
టపటపవాగువారలెదుటంబడిపై సకుదొడ్డిమూకయై. ౯౩

ఉ. వాజికి జీనుసున్న, మఱి బాహువులెక్కిడనమ్మునున్న,ను
న్నాజినినిల్చిపోరుటలు, హాసమెసంగగఁ గోరమీసముల్
గాజుసులోచనాలును మొగాలనుబర్వగఁ దీసిపోరు మా
రాజులుభోజనాలఁ; బరరాష్ట్రమువారికిఁ బూతరేకుగా! ౯౪

ఉ. కోమటులన్నమున్నయచి కోటికిపద్దనునెత్తి గొప్పనునీ
గోమునుజూఱగొంట, మననూత్నియుగంబున నెన్నిసార్లు
[దా

నీమముగాదివాళను గణించెడుఁ గీర్తినటన్న వృత్తమే
సామెతయయ్యె; వర్తకవిచారమునున్నగదన్నశంకరా! ౯౫

ఉ. నేలనుదున్నువాడొకడు, నేలఫలంబును భుక్తపర్చుకొం
చీలుగువాడు వేటొకడు; ఇద్దరిమించి కరంబుగొంచునుం
బాలన నేయుటింకొకడు; బాపురె! నాలవనాతివారి యా
గోలకు మేటలేదిలను గొడ్డును గుడ్డెయుతన్దయేకట! ౯౩

వేషభాషలు

శా. పెటోల్ బంకులుపోయి గూపయినికాఫీబంకులేవచ్చుబో!
నిట్రాటట్టులసేవు నిల్బడియటన్ గొంపాదిగానోటితో;
“గొట్రా”యన్ననుచాలు, గొంతుకలొ కుచ్ కుచ్ గా గరమ్
[గా మొగ
మ్మట్రాకాంతిల ధారగాపడును సుమ్మా! లేవురాయేశ
[మలే! ౯౪

ఉ. చంకలరైకలోసాగసు చంకడరైకడ? వంకకొప్పలో
పొంకమువంకదాతలడ? పూర్వపుఘాషను నేటిఘాష ని
ట్లొంకనువచ్చు ఘాషను మహిష్ఠలివాదము చేసికొంచు ని
శ్చంక నెఱుంగ లేరకట సాధువిచిత్రపుసృష్టిభావముల్! ౯౫

ఉ. స్వేచ్ఛయటంచు గంతులిడువీరులెకాని, మనంబులోని స
వ్వేచ్ఛలు ముందుజంపునెక స్వేచ్ఛయటన్నదితానె పుష్ప
[పుం
గుచ్ఛముపోల్కి చేవడుచు గొప్పసువాసనలన్ రహించు
[నం
చుచ్ఛమనస్కులై తెలియనోడుదురేలొకొ నేడుమాన
[వ్రలే! ౯౬

అ న ం త ము

చ. మరణము ప్రాణికంత; మలమార్గముకంతముకంచె, భూమి

[కిన్

శరనిధియంత, మంబుధికినాన్ నభమంతము, సూడనెందు

[సేన్

దొఱకునునంతుపొంతు; కవి తోచక వ్రాసెడుపద్యపంక్తికిన్

దొఱకదుగాక! కలమున్ బనికట్టుకయెవ్వడాపెడిన్? ౧౦౦

రచన ఆపుటప్పట

22-2-1932

నుండి

20-5-1932

వఱకు

సర్వసంపూర్ణము

స్ఫురణ

విహికాముష్మిక

మహాప్రపంచము

కందకుక్షి

(కవి)

కవికొండల వేంకటరావు

అనుబంధ కందార్థము

చిందము, మాకందము, గో
వింద, మృగచిందము, సువివేకానందం,
బందము, హృదయ స్పందము,
కందము, మకరంద, మాంధ్రకచిందము, శను !

అతని తోడను కలిసి నీవను,
తెనుగుబాసను తీసి తెరలు చాచి కేను,
కణుగు బెణుగులేక కాలందేఘలుఁ జను,
కవిబందముకను,
అతనితోడను కలిసి నీవను,

క॥ పే॥౦

8-2-1946

శ్రీరస్తు కంధకుక్షి

కవికొండల వేంకటరావు

- క. తేరెక్కె-డు వీరునకును
సారథిగావలయుఁగాని, మృత్యులఁ బదసం
చారము నేసెడువానికి
నేరువలయు? దానిచాలు, నిదిగోదేవా! ౧
- క. “భారంబెవనిది? మోతకు
నీరంబులనిచ్చి, ఘటము నిర్మింపనిచో?”
“సారాసారవిచారా!
నీరదమునకేఁబడినదె? నీకునునంతే!” ౨
- క. “పారంబెఱుగునె ముత్తెము
ధీరుఁడు వలనె తి దులిసి తీయకయున్నా?
కారణరహితోంకారా!”
“ఆరయుమా స్వాతిచినుకునకునాతపముక్ .” ౩
- క. “నీరవసుఖ మెచ్చోటను?”
“వారిధి భంగాలు మఱలు పంథను శాంతా!”
“కోరిక లెచ్చోనుండవు?”
“మారుని దహించు రుద్రమహికడ దాంతా!” ౪

క. దార, సుతాదుల మర్మము

దారమునకు నూదికిఁ గలధర్మముఁబోలున్;

జారించిన దూరించినఁ

గారుతనకు; పేకవిశ్వగానమె తుదకున్ ?

౫

క. “నీరదివంకర దిరిగిన

నీరంబుద ? యిసుకద ? యలనేరము చెపుమా !”

“నీరము నీరధి గలియును ;

తీరంబులఁ గలియునిసుక ; తెలియుము గర్మ .”

౬

క. “ఘోరదర్శిత యెవరిది ?”

“సారసబంధితములైన పట్టదములదా ;

సారసజాతా శ్రీ హరి

పేరురమున, ముక్తిగొన్న, నెడలనవికటా !”

౭

క. తారలు పొడిచే దెప్పడు ?

తారలలోఁ జందమామ తగులుకొనిన పే

దారులుదీనే దెప్పడు ?

ఆరహినిన్ రేయిజుపు నందమెననినో ?

౮

క. వీటిడి వ్యాఖ్యానంబుల

సూరిజనుని వాగమృతము చూచుకొనుటయుల్ ?

ధారాధరపుంభారము

గోరాడెడు గొట్టెపోతుకున్ దెల్లంబే ?

౯

క. కీరము పలుకులు పలికిన

నేరిపె నెవ్వండొయనఁ గనెగడు ధర్మిణ్ ;

నారీమణి మర్మములకు

గూరిమియే ప్రాపు; గురుని గోమండదురా ! ౧౦

క. మొగులున మొఱపురహించుచు,

సొగసుగ వర్షంబునూపు; చూపుజగమునుక :

తగునుజ్ఞానంబట్టిద ;

పగటెడు మనలోనివాని ; పగటెడు బరునికొ. ౧౧

క. “ ఇది పగ లిది రే ” యనుకోఁ

జదలమెదలు సూర్యభాతి, సరిగ “ నకాలం

బిది, కాలంబిది, ” యను, తెలి

వెదియే నీయంగనుండదే ? — కనుదానిన్. ౧౨

క. నరుభాషనరుడు దెలిపిన

నఱపులజంతువులు, పక్షిలారజములచే,

మొఱపులమేఘంబులు, ప్రభు

నెఱిగించెడు; నెఱుగనిదెది ? యెఱుగుజడంబుకొ. ౧౩

క. కొలిచిన విగ్రహమయ్యెడుఁ

గొలవనిచో శిలయయగును ; గొప్పమనమిడక

గలిగెడుఁ గొండొకదానికి,

పలుకను రా రాయి, తినదు పళ్ళు ఫలంబుల్. ౧౪

క. మనుజుడు గడు ననుకొనునెద

దనకుంగలబుద్ధిచేతఁ దాదొరననుచుకొ ;

దనబుద్ధిని బఱుబుద్ధిని

జనదుర భేదింపఁ, బఱువుసత్తాపసియో. ౧౫

క. నరునట్లై పశువు మెసవును,
 నరుబలై నిలుచుండి పొలమునడుచున నదియుకొ
 వెఱిగునఁజూచును నాశన ;
 మరయదు బశువీశునన్నయచదివి నగుటే ? ౧౩

క. మబువేసినంత ప్రౌద్ధును
 ప్రభలేదను పోల్కిగాదె, ప్రాసంచనుఖా
 నుభవముననుబడి, యజ్ఞత
 నభవుఁడు లేడనుట వాని యాజ్ఞమఱచుటలే. ౧౪

క. దబదబవానలు గురిసిన
 నభమునకొక చుక్కపోదు; నాదము సస్య
 ప్రభవము సర్వము భూమికె;
 శుభకృతు లమ్మాడ్కి మ్రోగిత్తోఁగిఫలించున్. ౧౫

క. బురదను బెరిగిన పంకజ
 మరయగనఖలాంశుడయిన యగ్నునితోఁ జు
 ట్టఱికము వడసిన దనుచో
 బురదపయికిఁ జిమ్మికాదు; పొరిసురభిశమై! ౧౬

క. కవనంపు నవరసమ్ములఁ
 గువకునమను పక్షిహతఁ గోరికలున్నే ? .
 అవిరళమనోహరములగు
 చు, వెలయు; దివ్యమగు సృష్టిచోద్యం ; బంతే. ౧౭

క. తల్లోని నాల్క-పలుకులు
 ముల్లోకములకగుపనుల ముందెంతలురా ?

మొల్లోతునీళ్ళఁ దడిమిన

జల్లపడదు, పరిగెపడదు, జలధివొంట యెటుల ?

౨౧

క. కల్లమ్మనంగడుండును,

చల్లమ్మగ, వీధివీధిఁ జరియించుచు, మేల్

చల్లోయని యటవవలయు :

వెల్లడి సేయుముర తఱచివిజ్ఞానంబున్

౨౨

క. ఉల్లంబు బత్తి నెగడదు

పుల్లని పులిహారలుతిని పూవులు చుట్టన్,

ఒళ్ళదినల్లంబుట్టిన

అల్లోనేరేడు పళ్ళ యాహారమునా ?

౨౩

క. నల్లికి నెత్తురు సత్తువ

యల్లికి వాసనలుసత్తు, పూచూరెగిరే

పుల్లాకుకు సుడి గాడుపు

లిళ్ళవెనుక సత్తువిచ్చు, నెవరెంత్రహాసీ ?

౨౪

క. పిల్లలు బడిలోఁ జదువుచు

నల్లటిసేయుటలులాంటి దరయుచు సృష్టికొ

ఉల్లంబుంచియుఁ దప్పులు

కొల్లలుగా జేయుచుంట ; కుఱువుగాఁగోయ్.

౨౫

క. నీళ్ళనుబుట్టిన యగ్నికి

నీళ్ళచలువగుణములేదు, నీళ్ళకుఁబైఁబై

వెల్లడుగాలికిఁ జల్లన ;

మళ్ళింగనఁగ నగ్గిగాలి మైత్రిఁ జెలఁగెడున్ !

౨౬

క. కాలో చేయో వంగిన

నాలోచించెదవు దేవు, నందాకను నీ

వే లోకము లోకము నీ

దేలాగన్న మచ్చునెగిరెదవునరా !

అ ౭

క. “ హాలాహల మెటుబుట్టెనో ?

“ సాలాసముద్రంబులోనఁ బర్వేందుముఖి ! ”

“ ఆలీల యేమి మేలిజె ? ”

“ ఫాలక్షునకయ్యెనంట సాయపమునఁ !

అ ౮

క. నేలది పచ్చికమోసిడి,

గోలను దిననిచ్చి, తాను గోరదు పాలక,

నీళ్లు మబ్బులఁ బడసెడు ;

ఏలలి నెవరికెవ రుపకరింతుకొ కనుడి !

అ ౯

క. కుక్షీంభరత్నమునఁ జను

మక్షికముకు నశుచినస్తుమార్గమె దొఱకుక,

అక్షీణమధువుగొని మధు

మక్షిక మితరులకు డాచ, మన్నించు బువుల్.

౩౦

క. చేయెత్తు శిరముకును నై

హోయసమందంగఁబోదు ; అందఱ మొకమే

తాయెత్తు కట్టుకొన నీ

యాయువు సాధింపఁబోవ; రందఱ మొకమే.

౩౧

క. కోయక గాయలు చేవడు,

బ్రౌయమురా, మనసిచ్చును,
న్యాయార్జిత విత్తము మది హాయి నమర్చున్. 3.9

1. లోయల వానలు గురియుచుఁ
కాయకసరు, పచ్చగడ్డి కనబడునంతన్,
మేయగఁ బశువులు మూగియుఁ
గోయిలలటఁ గొలిచి చన్నకూరుములిడునే? 3.3

క. ఏ యిండ్లచుట్టు చూచిన
వాయసములేకాని, యవ్వ పాడునె చక్కణ్?
వాయసములు దవుదఱుమగఁ
బోయిన పికములను వినగఁబోలుచు కుత్తా. 3.4

క. మాయడ్డ మేమిలేదని
చేయడ్డము దీసికొంచుఁ జెరువున గోపే
ప్రేయసి నిలువున నిలబడ,
ఛాయడ్డమటన్న నల్లసామి యెవరురా? 3.5

క. కోయిల కూసినదాఁతే
కూయించనదింక నొక్కకోయిలచేతకొ;
మూయింపదు తనతో ధ్వని;
సాయంతనమందు విన్నశిర్వరిగడచున్. 3.6

క. పేగదిమఱువని వారికి
రాగంబులు, తీటియేడ్పు రాగంబులురా!
పేగది మఱచినవారికి
ఛాగములును యాగములును సన్యాసమురా! 3.7

క. సాగరునకు తొరము బో

దేగతి నెన్నెన్ని నదుల కేలికయైనన్ ;

మేఘమునకు దీయము బో

మాగుచు నది సాగరునకు నొటసినవచ్చినన్.

35

క. కాగిననీళ్ళను జన్నీ

ల్లేగతి పోసినను గలసి యెసగును నీళ్లై ;

సాగదటు పాలతోడుత,

నాగవలయుఁ జల్లబాటునంతకు మిఁతా !

36

క. ఈగకు దోమకు జతయెటు?

మూగిమురిసికొంచు రోగమూలములగుచున్

భాగసులు కుళ్ళన గాం

గాఁగద ! దుష్టుల ప్రవర్తనము జతయంతే !

37

క. జ్ఞానంబెవనికి లేదో

యానరుహృది నంధకారమతివికృతహృత్,

తో నరుడెంచెడు వానిన్

గానడు, సరిఁగాననీడు, కలువవిదూరా ?

38

క. వీనులకు విందుగూయుచు

కోనముఖరికంబు సేయు కోఁలకొఱియై

మ్రాని కొసల నెమకు నవుడు

కానఁబడెడు కాకములను గనరఁ బిక మెదీ ?

39

క. జ్ఞానికి నజ్ఞానికిని

స్థానంబుల భేదమరయఁ బాలరు జనముల్,

మానితపునుడుల నాడగ

జ్ఞాని వెలయుచుండు; జరుగుజడుడనిపించుకా.

౪౩

క. వానలు పడ్డటె భువి సు

జ్ఞానుల యవతరణమున్ను; సస్యములకునై

ప్రాణులనవి పోషించిన

మానసముల వీరు తెలివి మాటలబ్రబోతున్.

౪౪

క. ప్రేమనుబుట్టుచు జగములు

ప్రేమను లయమందుచున్న వెరవు దెలియుమా?

జేమంకరుడగు నీశ్వరు

నేమా యోపాయమైన ప్రేమప్రభయే!

౪౫

క. కొండెక్కు వాడొకొకయెడ

ముండులపొదలూత గొనెడు పోలికదేవా!

చండతరములయినను నీ

దండనములు; దలనుదాల్తు; దలగనుదొలగన్.

౪౬

క. తొండముగల జంతువు దా:

జెండిమెనవు; డూండ్లుపూలు చేరువున; బడుచుకా;

తొండముగల గణపతి యో

దండకు; దెమ్మించు; గల్గదండలుదాల్చుకా.

౪౭

క. సౌందర్య మెందుగాంచిన

నందందునెకంచె కాయునట్టుల, నీతున్

జెందంబుగాయుచుండును;

దుందుకుకుపుణక గులాబి; దొట్రికదేముత్ ?

౪౮

క. అందంబుకొఱకు స్త్రీ

నిం, దమిగూడు నెడ నింటి నియమము పసయే?

ఎందేనెఱుగుము స్పృష్టికఁ

గ్రొందామరఁజేరు తేటి గూటి నిలుచునే?

౪౯

క. కందమునఁ దప్పతడముట

సందెట జవరాలికొంచు సవరించుమిమఁ

అందెలలోఁ జేయుంచుట,

సందుచూచి చేయిపైకి సాగించుటలుక.

౫౦

క. విత్తము హరించుచోరుక

గత్తర సేయంగవలయు, ఖండింపవలెన్;

చిత్తము హరించు దేవున

కత్తనువతగానిదెయని యర్పింపవలెక.

౫౧

క. పిచ్చైత్తి నరునుడువుల

పచ్చిబూతులాడువాని పలుకులలోనక

అచ్చులు హల్లులు వినబడు;

అచ్చపుభావములు కొడువ యంతే సభలో.

౫౨

క. తి త్తిరిపోతము తనకా

తెత్తుచు నాకసము నిలుపనెంచు వితముగా,

బత్తుడు గుడి గట్టించుచుఁ

గ్రొత్తగ విగ్రహముపెట్టి హోషింపఁబరున్.

౫౩

క. పప్పున్నద యుప్పున్నద

ఇప్పొద్దనఁ గూరగలద యేమే? యనుచున్;

ధప్పళమును వడియమ్ములు

తప్పక వేయించువాడు తగుగేస్తుండొ.

౫౧

క. పెట్టేమి పెట్టగోకిల

పిట్టకొమనుజేరి పాడువేడుకమీరకా ?

తుట్టతుదయెగరు చిగురెగ!

ఎట్టెట్టేమిడ్డసుకవి యెసగించు నుడిక.

౫౨

క. నిప్పులవి యెన్నియుండిన

నుప్పతిలదు దీపకాంతి; యొకచిటివత్తిన్

జప్పన నంటింపగనే

ఎప్పెడవెలుగే! తెలియుడిల దృఢమతివాడిక.

౫౩

క. పిట్టపరివీధి నెగురన్

జెట్టుపలను విప్పియార్పు, జెట్టుపయినిదా

బట్టూని నిలుచునప్పుడు

గట్టిఫలముఁ గొఱుకు, కర్మ కాశలమంతే!

౫౪

క. బత్తాయికాయ నొలుచుచు

బత్తిని దేవునకు బెట్టె బడయగవచ్చుకే

అత్తొనలఁ గొన్నితొనలను;

అత్తెగువను నొలవకున్న నర్చకుడికునే ?

౫౫

క. ముచ్చెమటలోడ్చు నంతట

వచ్చిన నొకకొత్తకాసు వచ్చును; రాదేక.

పచ్చపులుసులో మిర్చికి,

పచ్చిచేపకున్న కొడవె పాటట్టిదిరా ?

౫౬

క. నిత్యానందంబెననిది?

సత్యోన్మేషణపరునిది; స్వాస్థ్యమనుగఁ
బ్రత్యేకతయన నెఱుగడు;
అత్యంతంబతని దృష్టి యజలమునిఁచున్.

౬౦

క. సరసత సౌందర్యస్వభ

గరితకుఁ గోకంచుద్రిప్పి కట్టచురాబో.
దరయమె గరగలఁ గోకలు?
మెఱసి మెలగవలయు మాననీయపు మునికిన్.

౬౧

క. చెఱుకునకుఁ దీసి వేఱున

దొఱకదురా, చివరదవ్వ దొఱకదురా మ
ధ్యరహిని నమల దొఱకునుర!
అరయుమి జీవనము తీసియవనిపైనెరా!

౬౨

క. సరసత చక్కందనమున్

తరుణత్వము మధురకంఠగాదము సతికిన్
వరు నాకర్షింపను నుప
కరణాల్, నిలువవని, ప్రేమకడకు నిలబడున్.

౬౩

క. బురదన్ నీటన్ బుట్టియు

సరసిజదళమంటనీను జలమునసటినిన్,
నరుడా! యవ్విధముననే
ధరసుఖములఁ గట్టములను దగులూనకుమా!

౬౪

క. ఎఱుగుదె నీభార్యనుమును?

ఎఱుగుదె నీబిడ్డలమును? ఎఱుగకయున్నన్

పెరిమయిడుదు వారయెడల ;
ఎఱిగిన భగవంతు నుఱిగి ప్రేమింపనయో ! ౬౫

క. తరుణవయోవిభవము గాఁ
దరుణీమణియందు మనసు దగిలించినటుల్
పరిపాక కర్మమునఁ గన
మఱిగెదురా దేవుదింత, మానవునరా ! ౬౬

క. పులికిం క్రౌర్యము మిక్కిలి,
చలిక్రౌర్యము దానిమించుఁ జలిచే వణికే
యలనాయకు గవయని చెలి
పొలయలుకనుజెలగు క్రౌర్యము పులిక చలియా. ౬౭

క. తలచిన రాముని దలపుము,
కొలచిన సీతాసమేతుఁ గొలుపుముమనసా !
పిలచిన కృష్ణుని బిలుపుము
నిలిచిన యాదవకిశోరునీడ నిలుపుమా ! ౬౮

క. తెలవాటునంత చూడగ
వలయునురా సూర్యదేవు బాలకిరణముల్.
అలకిరణద్యోతులఁగద
తెలవాటెడు, మనమొగాలు తేటంబడెడిక. ౬౯

క. వెల యెఱుగని వానికి శిల,
వెల యెఱిగిన వానికి మణివిధము గదోయీ !
తలపోత నొననివాడును
తలపోతంగొనినవాడు భరణింబురా ! ౭౦

- క. రావికి వేపంగల్గిన
 రావిరవళివేమ: సేతరాదమునను జూ
 జీవకళను విను రావికొ ;
 గోవిదు సద్గోష్ఠిచేరి కొలువుచున్నరా ! 20
- క. గాధకుఁ గారణముడుగను,
 బాధకుఁ గారణమునడిగి బాపుము పలుపుకొ ,
 బోధకుఁ గారణముడుగను,
 ఆధికిఁ గారణమునడిగి యడగింపు నెతికి . 21
- క. ఏపగిది విడుచు బువ్వులు,
 ఏపగిదికొ బొడుచు బుక్క, లేపగిదిని ర
 తోపలములు ధగధగమును,
 ఆపగిదికొ దివ్యచక్షువమరనగు నెడకొ. 22
- క. సాధువుని సదాన్మత్తి క
 నాధమకోన్మత్తికిని గణనయనిచేరే ?
 మేధావి గాకపోయిన,
 మాధవుడే ధవుడటంచు మతినమ్మనిచో? 23
- క. నాసాపుటముల వాయువు
 దీసివిడుచునపుడు దేనిదెలియగ నలయుకొ ?
 రోసమున బుస్సుమనెడు స
 రీస్పృహముగాదు నిజశరీరమును పూ! 24
- క. భోజనము నిదుర రెండును
 వేజనునకు నలయు; నాని నేమరరెవరున్. 25

ప్రాజదువు చదువడొక్కడు,
యోజనముక్ జేయడొక్కడు యుక్తపథంబుక్ 2౬

క. త్రాచుకు బాల్వోయుచు మన
లోచనముల ముందునుంచి లోకువసేయక్
వేచక మానునె? యెప్పుడొ
వేచిపడగ నెత్తి కాటువేయు, విషమిడున్. 2౭

క. చేదన్నది వేమునకా?
వాదన్నది దుష్టురాలి వర్తనమునకా?
స్వాదువుతిని చేదు తెలిసి
వాదించెడు మనకుగాని, పత్నికిగానీ! 2౮

క. కూపమున బడిన వారిని
గాపాడన్ దాడువలయుఁగడ వలయునురా!
పాపమున బడినవారికొ
నీపాదము వెంట వెంటనే యుండుహరీ! 2౯

క. రాదురదయ, లేదురదయ;
చేదురదలువోవ నిన్నుఁ జెందుమరదయన్;
ఈదరినిం బొపుడనై
యాదరికిన్ బోదువేని యమభటులుఖలా! ౩౦

క. కవటాకు తమ్మలమ్మను
జవరాలందిచ్చునంత చాలదు; తానుం
గవగాఁ గూర్చుని, సేవిం
పవలయు వరుఁగూడి మెఱసి భాషించుచునున్. ౩౧

- క. మఱిచెట్టుకూడదిగునెడ,
బరువగుకొమ్మలను నిలిపి, పడనీయదిలనీ :
కరమున్ మగవాండ్రందుల
కొఱకని గడ్డంబు వెంచుకొందురు కొమ్మా ! ౮౨
- క. వినవీధిఁ బట్టి యెగిరిన
గుణము నినాదించి బోయకొట్టు నిరుండై,
చనబోడు పట్టితోడుత,
లనయమ్మటిదాత్మతత్వ మచలపుగుటితో. ౮౩
- క. కులకాంత యెపుడు మగనిన్
వెలసెడునందంబుగూర్చి వినిపించదిలన్,
తలచున్ బెండిలివిందులు,
తలచున్ శోభనవుఁ జీర, తలచున్ గాన్పున్. ౮౪
- క. దీపంబు గాంతియిచ్చిన,
దీపములో నలుపెనడుమ; తెలివిజగముకై
యేపగిది నుపకరించిన
లోపలమన తెలివిలేమి రూఢియొక్కటా ! ౮౫
- క. దేవునకు హృదయముండిన
దేవుని హృదయంబు కొదవదించుట లేచటో ?
భావింప దీనులందున,
పావనజనకోటిమధ్య, పసిప్పిల్ల యెడన్ ! ౮౬
- క. కోపము వోయినవానికి
తాపంబావెనుకబోవు; తాపముతో నం

తాపమువోవును; లేదిక

పాపంబన; కోపతాపభావా లఘుముఖ.

౮౭

క. పుట్టుకపట్టియుఁ బేరుం

బట్టియుఁ దాబమ్మయయ్యుఁ బరదారను వే

మిట్టిపడి బలిమిచేతక

బట్టుటచేఁగాదె సెడియెఁ బాలస్త్యఁడుముఖ.

౮౮

క. దున్నిన రైతుకు మన్నేన్

మొన్నటిదాకానుమిగిలె; పూజ్యమదియునే

డన్నా! రైతేడ్చెడు, పడి

గన్నీటికిఁ బాలమునున్న కడలిఁ గలియగన్.

౮౯

క. చింతాకులు లగువారికి

సంతోషముగూర్చు మంచిసంగీతమనక,

జింతాకులలోఁ గోయిల

పంతానన్ గూయునేడు, పరికింపుసఖా!

౯౦

క. శ్రీరంగ! రంగ! రంగా!

నారంగఫలమ్ము నీకు నై వేద్యము; నో

రూరంగ వలుచుకొనితిను;

గోరెంతును! నీదునోరు గొప్పనునెంతున్.

౯౧

క. “నీరూపమెంత? యద్దము

నారసికొనిమురియు” మన్న, నకట! తనియఁబో,

“నేరూపమైనఁ జూపున

చేరా? యయ్యద్ద” మంచు నెక్కిరిపింతున్.

౯౨

క. నీరధిని బోవునాతడు

తారనొకటిగుటిగ గొనుచు దతిలెడునటు, సం

సారమున జరుగు నాతం

డారసి కొనుచుండవలయు నాముష్మికమున్.

౯౩

క. పాటునియెడ, పంచమునెడ

వీరునియెడ, భీరునియెడ_వినవేమి? మహా

దారునియెడ, దారునియెడ,

నారయ, పరమాత్ముడుండు వ్యాప్తిమెఱయుచున్.

౯౪

క. ఊరెవరు గట్టినారలు?

పేరెవ్వరు పెట్టినారు? పెదబాబయ్యా!

నీరెవ్వరిచ్చువారలు?

కూరారెవడిచ్చుఁ గూడుగుడ్డ యెవడిడుక?

౯౫

క. చేరాని పనులు చేయకు,

పోరిమివంకకున్ బుద్ధిపోసీయకుమీ!

ఓరిమియెయ్యెడ నదలకు,

నారాయణపదకమలము నమ్మినిలువుమీ!

౯౬

క. శ్రీరామమయగునామం

బారామమయంబు నేయ నలరి శుకంబుల్

దారిఁగను సొంతతెక్కల;

కారాకులకో? పెనుసుడి గాడ్పులె జరుగున్.

౯౭

క. నూరేండ్లాయుర్దాయము,

మేనువు బంగారమిచ్చి; మేనునకును దో

స్వారం బీయని మచ్చగు

నారాయణమమ్మిగిడి నడతయిడనిచో.

౯౩

క. సూర్యునకు రెండుపూటల

నార్యులు మొక్కేటివారు, అగునాతనులో?

భార్యకు మొక్కుచు - 'కాఫీ

కుర్యాత్' అనువారు; పొద్దుగొడవేలేదే!

౯౪

క. శ్రీరాముని సద్ధర్మము

ఆ రాధాధవుని కర్మణానుసరణ మెం

దారయఁ దరుణోపాయాల్

భారతవర్షంబునందు భాతృవరేణ్యా!

౧౦౦

రచన అప్పటప్పట

5-9-1932

నుండి

9-11-1932

వఱకు

సర్వసంపూర్ణము

స్ఫురణ
సర్వసామాన్య
ప్రవృత్తి

ద్విపదలాక్ష

(కవి)

కవికొండల వేంకటరావు

గ మ ని క

“హరివిద్య” “మమైక దైవసంప్రదానము” “శైలిధా”
 “కందకుక్షి” లోని పద్యములున్ను, ఈ గ్రంథము నందలి
 ద్విపదలు 114 వఱకున్ను, 1933-1937 మధ్య “కల్యాణి,
 “చంద్రిక” “దేశసేన” “దేనాలయప్రతిభ” “ప్రథమకవిత్వ”
 “ప్రజా మిత్ర” పత్రిక లందు తొలి ప్రకటనము గాంచి
 యున్నవి.

“నిరంతర ప్రార్థన పద్య” మన్నది ఆంధ్ర పత్రికలో
 3-1-1925 తేదీని తొలి ప్రకటన మందియున్నది.

క॥ వే॥

శ్రీరస్తు

ద్విపదలాక్ష

కవికొండల వేంకటరావు

అత్యుత్తముం డెవ్వండవనిపైఁ జెపుడ!

సత్యంబుదప్పని జనుడుదలపోయ.

౧

స్నేహితుండెవ్వండో చింతించి చెపుడ!

యూహించుకొని సాయమొనరించు నతఁడు.

.౨

ధనముగలందుకు దానంబు సేత

మొనసి మబ్బుగురిసి మొక్కపెంచుటలు.

౩

అధికారమన్నది యపుడెకమ్మనిది

దధివోలె నిలవున్న దగులు, బుల్లంగ

౪

మంచివానికిఁజూడ మహిమొల్లమంచె;

ఉంచినయద్దంబ యొదవించురంగు.

౫

చిన్నప్పడెయూహ చిగురొత్తునదియొ

యన్నప్పడ దెరెచ్చు; ఆదివి త్తదియ.

౬

కన్నీళ్ళనాటని కట్టిడిచింత

చన్నీళ్ళఁబోవునాఁ సమయుఁగాలాన

౭

- అదిలేదు, ఇదిలేదటంచు నడలేను,
మొదలెవ్వఁడెదిగించె మోకఁగాఁకవి? ౮
- పెద్దపులి కేళిక్ష విడివడిదిన్న ?
వద్దురాఖిసింప వద్దుహంతకుని! ౯
- మాణిక్యములు గని నులుగునన్నార్లు
మాణిక్యములుగావు మట్టిలోరాళ్ళు. ౧౦
- శాతగెంతనికప్ప రహినులగెంతు
ఊతదానికిఁ గ్రొత్తియొదవె నెవ్వని? ౧౧
- సూన్యతంబులు చెవి శూలాలెయ్యెన
మానకుఁ జెప్పంగ మంచికోసమ్ము. ౧౨
- అలగులానికిఁ జెప్పనగురంగు వేతె
కలదె! గులాబియే; గరునమట్లుండు. ౧౩
- నీధిగుమ్మముమెట్లు వీణియమెట్లు
బాధింపవుర తిక్క పరిచయంబున్న. ౧౪
- వేదకుగుడిసె కుబేరుకుమేడ
మేదినిపైగాని, మింటమేఘాలె! ౧౫
- తెల్లొలునంతనే యెల్లాగుననకు,
పుల్లొబ్బమునుజూచి బోధించుకోర! ౧౬
- చుక్కలు లక్షలు, సూర్యుఁడొక్కఁడు
అక్కడా భేదంబు? అరయురేబవలు ౧౭

- కొండపై గుహ సాలిగూండ్లతోనుండు;
కొండచీపురువచ్చి కోటపేటూడ్చు. ౧౮
- కోయిల కేమిచ్చి కూయించగలవు?
కోయన్న అదియింకఁ గూయుగాకన్న! ౧౯
- నిధిలోఁ బడ్డక విన్న దెవ్వారు?
నిధివారేకారు, విశ్వంబువారు. ౨౦
- తరంభమున కెవ్వ డగువాడొవాడె
పారంబు చేర్చురా; పడనముంచేడ? ౨౧
- నివ్యమౌ నీకృతి దీపించునేశ
నవ్యయుం డగపించు; నగపడపేవు. ౨౨
- శుచికాక దేవుని శోధించుటరయఁ
బచిఁ జక్కెరిడకయ పాయసంగొనుట. ౨౩
- తనలోనివానిని దగ ముందెఱింగి
మనలోని వాడంచు మహిఁజాటవలయు. ౨౪
- చీకటిఁదడుమ వృశ్చికము గుట్టెను;
ప్రాకటంబుగ నేర్చి పలుకరాదేవు. ౨౫
- వేదాలు, సూత్రాలు వేపురాణాలు
అదరి నాదంబు నాలింప నణగు ౨౬
- ఒక్కొక్క మనిషిది ఒక్కొక్కతీరు;
ఒక్క దేవుని చేతనున్నారు మల్లి. ౨౭

ప్రజ్ఞ నీచైవైతన పరిమేయ కంఠే
తజ్ఞుండనవబోధ, తగదురా పొగరు. ౨౮

సూరుని తొలియెట్టు జూతుముగ్గుంక,
అరహి నారంభ మంతంబు నొకటె. ౨౯

లోని చీకటివిచ్చి లోకంబు సూడు;
పైని చీకటివిచ్చి పరమాత్మజూడు. ౩౦

కేశంబుదీసిన కేశంబుగాంటి
దాశకు నంతంబు అగ్ని ముట్టించె. ౩౧

చీకాకు పడునెడఁ జెడునుగార్యంబు;
కాకి తెక్కులుచిక్కుగా నెగురునదే? ౩౨

దాహమన్నా వాని దగ తీర్చుకుండ
ఆహారమిచ్చిన నంగుడే దిగదు. ౩౩

మధ్యవచ్చిన మబుల్ మనదగవెపుడు;
సద్యోద్భవంబు లాచారాలు నంతె. ౩౪

పూసకుఁ జిల్లున్న పొదలదా పేగు?
కాశిలో శల్లమ్మ కదలదా గంగ? ౩౫

ఇవల గొల్పేంబుండ యెఱుంగండు మూర్ఖు
డివలనే యేడుస్తు ఎవరు 'లోప'లను. ౩౬

నీదు చెడతలపు నిష్ఠురత్వంబు
నీదులోపలబుట్టి నినుభవినేచు. ౩౭

- దయకు సమానంబు ధరణి నొండేది?
స్వయముగహృదిజొచ్చి సవరించుజేత. ౩౮
- అంధత్వమన్నది యక్షీనేకాని
బంధించు పాడలవాటు మానసము. ౩౯
- మాటను మంత్రిని మర్యాదవచ్చు;
ఆటను పాటను ఆహోద మెచ్చు ౪౦
- బిడ్డలతల్లికి భిడియమెందుకిక ?
దిడ్డికంతవదలి తిరుగుగుమ్మాన. ౪౧
- పిడుగుపడుటెవరు పిలచిచెప్పేరు ?
పడకుండ నది తప్పవలయునే కాని. ౪౨
- కూళకు వేళకుఁ గూడున్నజాలు,
రాలకు పొయికూడ రాజంగవలదు. ౪౩
- సందుగొందులలోన చాకలియిండ్లు,
సందడిబల్లలు సరసీరుహాల. ౪౪
- వరంబుగురిసినవాడ నీతేమి ?
కర్షకుండందుండి కడకుదున్నటయె. ౪౫
- ఈరుపన్నిపొడవె ! ఏమితీయుటకయి?
సారైన పాపిడా ? చాటెడు ఈళ్లు. ౪౬
- గండకత్తెర యత్త గడుసుకోడలికి,
గుండ్రాయి యడ్డెట్ట గునపానబొడుచు. ౪౭

- మహారాజునగ్గతి మంచిమంత్రియన
అహిరాజుముందట నానించుబుట్ట. ౪౮
- వేగుచుక్కకు గాంతిపెల్లెంత వేపు ?
సాగెనుదాని వెళ్ళబాయనవేపు. ౪౯
- విందువీధులగాదు, పెద్దిండ్లజరుగు,
మందులమేవాడు మఱిసీధి దిరుగు. ౫౦
- ఎవరు సత్రివర? ఇలగవుఁ గూడి
కవిరితాంబూలంబు కరణినున్నాడె. ౫౧
- సుందరి లోపాలు చూడ్కులఁ గనము;
చందురులోనల్ల చంద్రికనున్నె? ౫౨
- వీధిని గూర్చున్న వెలదులఁ జూడ
పోదురు నత్తల పోల్కిలోపలను. ౫౩
- కులకాంత నీతోడఁ గూడియున్నపుడు
పలుకకు పరకాంత ప్రజ్ఞను గూర్చి. ౫౪
- అలిసి మగడెంత యీదరించేడో,
శీలతయాపెలోఁ జెలగునాపాటి. ౫౫
- అత్తలు పుట్టిలు అలకగాని
తోత్తక్కడకిబోవు? హక్కునెత్తెక్కి. ౫౬
- అడవి అంటేను అందఱుగాంతు;
అడవి బోగంది 'అవి తె' అడింతు. ౫౭

- పెదబాబు దగ్గఱ బేరమాడనర
వదలరా పెండ్లాము వద్ద భేడియమ్ము. ౧౮
- అందెలమోతకు నాధారమేమి?
అందెలా? సుందరా? యంపంపుమోత? ౧౯
- ఉయ్యాల యూపులో నూగేది తనువు;
సయ్యూట చూపులో నాగేది మనువు. ౨౦
- హాయియన్నది యేది? యపకారమొకని
కేయెడఁ జేయక యెందుఁజేల్చనుట! ౨౧
- సాధన సంపత్తి సంసారమునక?
బోధపర్చుకొ నూత్మమోక్షంబు కొఱకు. ౨౨
- దాచేది యెవరికి? దాచేదియేది?
యేచక్కిగాలిలా గెసరింపుమనికి ౨౩
- కురి సెడు వానదాఁ గురియుచునుండ
వరదనాపగ లేవు, వాననుజూడు. ౨౪
- చెవులఁ బోగులుచుట్టి చెవులె యూపేర ?
చెవులతోఁదలయెల్ల సిగను నూగింతు. ౨౫
- తీయనినీరంబు దివినుండి పడినఁ
జేయరుచ క్కెర, క్షీతిఁ జేతురుప్పు. ౨౬
- కంచెకు నున్నని గడలుంటవటర?
మంచిముళ్ళుంటవి, మార్గమెఱుంగు. ౨౭

- మొట్టొంత యెత్తుంటు మేదిని కంత
వట్టుండు బల్లంబుఁ పడగ నెక్క-కుమి 20
- వెఱివాడంటేను వెఱి యెవ్వరిది?
వెఱి లో కానిది; విశదమైనది? 21
- తెలిసిన మనసుకు తెలవాటుటన్న
పలపల వేగునా? పనిగాని! యన్న! 22
- భారంబుమోయంగ దూరంబుపోవ
నీరసుండెన్నండు నేరడుజగతి. 23
- ధీరతగలవాని దిద్దంగవచ్చు,
భేరిని మ్రోగించి వెడనాపునట్లు. 24
- కాలగర్భములోతు కనువాడెవండు!
గాలంబులే దదే గాలంబుమనకు. 25
- వీలులే దిప్పుడు వెళ్లి పొమ్మనుట
జోలిగలట్టిణి శూరుణిగాదు. 26
- లేదురా గణ్యత, లేదురా గొప్ప
మేదినికగుచేత మించకయున్న. 27
- భాగ్యమోగ్యంబు, పరికింప మంచి
యోగ్యత, యిమ్మాటనొదవును బడవి. 28
- పద్యంబు గద్యంబు పాటయే గదర
విద్యయంటే మఱివేడుకంటేను. 29

మహిమానికము విల్వ, మఱి మొల్వకమరు
వహించు సత్కాంతి పల్లటికయె. ౭౮

సాలుమూలము లేని సంగతులన్ని
కాలానవిడివడు; కడకెల్ల తెలియు. ౭౯

ప్రేమానికేమిటి! వేమాలుచూపు!
సీమానికేమిటి! నితైంబుదాపు. ౮౦

గాలివానె నాను కదలేది మబ్బె;
నీలనీలనభము నిశ్చలమెపుడు. ౮౧

చిటిపొటికలతలఁజెడనీకు మనసు,
కుటిలాలక చెదరు గోమది వేలు. ౮౨

పాముపైఁ బవళించు పద్మనాభునకు
పాముపడగె గొడ్డుపట్టినట్టుండు. ౮౩

వినువీధిఁజుక్కలు వినుచు సద్గోష్ఠి
వినుమంచు రాత్రి తావేగ శబ్దమెలు. ౮౪

ఏనుసీవనుకొంటె ఏర్పాటుజగతి,
ఏనొక్కరుడనంటె యేకంబుజగతి. ౮౫

సంసారయాత్ర నిస్సారపుయాత్ర,
కంసారి కంటికిఁ గనబడడండు. ౮౬

గరగకు పీరుకు గావింతుపూజ;
అరిగిపోకయ్యవి యుట్టెయుంటాయ? ౮౭

చల్లనిగాలై తె జడశరీరముకె;
చల్లని చేయైతె శాంతించునెడవ. ౮౮

మనసులోపుట్టక మతిపోదు శంక,
పనసబంకట్టుల సట్టుకసాగు. ౮౯

నందిరామైతేను నరులు మ్రొక్కేరు!
పందిరాయగునేని పరికింపజోరు. ౯౦

కొబ్బరికాయకై కూల్తు మా చెట్టు?
నిబ్బరంబుగ నెక్క నేర్తుము తీయ. ౯౧

అంటుతోమేదానికై నాను వలయు
తుంటుకిందను నెత్తు; దొరకుంకవలద? ౯౨

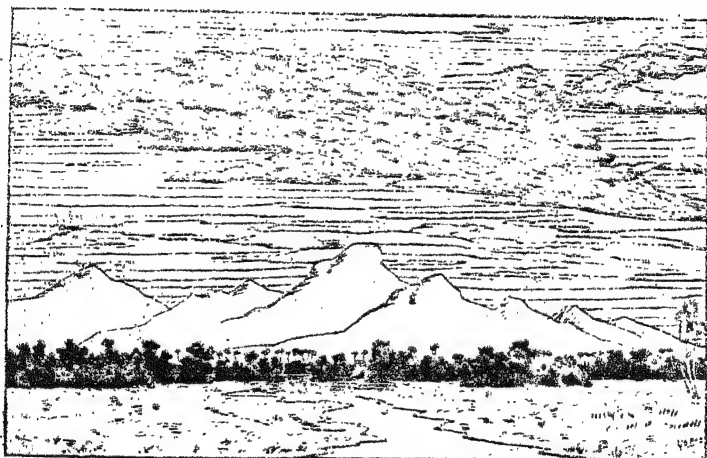
తనువిచ్చి మనువిచ్చి తగు గనమిచ్చి
'మనుసుఖంగా' అన్న మన లేవొకండు. ౯౩

కార్యాలయందు నక్కజను నచ్చేది
మర్యాద యొక్కే! మనిషి తర్వాత. ౯౪

'పోలితిస్సు'లలోని పురుషార్థమేమి?
ఏలాగో ఉద్యోగమేదా కొట్టాలి. ౯౫

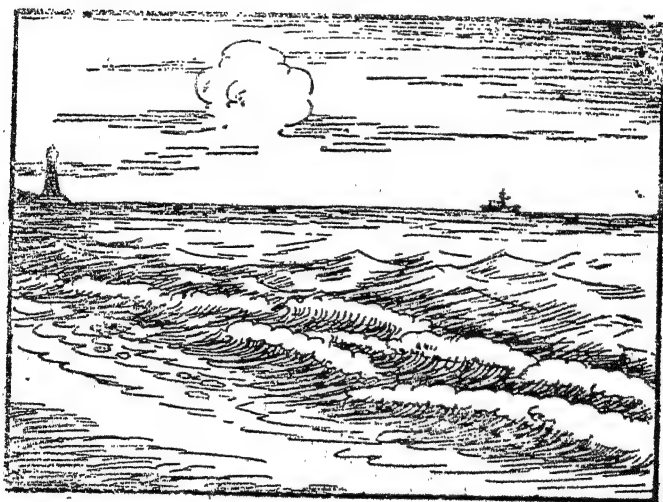
సంగీతమేమిరా? సాహిత్యమేమి?
వంగోటను నీటి నం గనుకోర. ౯౬

ఏదుపంది ముండు లెనని గుచ్చు?
ఏదుపందిలి గాక మితరులఁ గుచ్చు. ౯౭

“శరదంభోధరమాలికా నికర సంపర్కమునకా”

“హరివిరోధము” పుట 10

“నీరవసుఖమెచ్చోటను ?”

“కందకుఁజ్ఞి” పుట 89

ఆవలి లంకనే యందంబుచూస్తూ
కావలీవలి యొడ్డు కాచుట యెట్టు? ౯౮

వీధికి గుమ్మాలు వేయిపెట్టుకుని
వీధితల్పులు మూయ విశదమెవ్వారు? ౯౯

మదిరాక్షి కోపాన మన్నొంక చూడ
అదియె లత్తుకయ్యి యమరింది ద్విపద. ౧౦౦

కళ్ళంలొ గింజలు గాదికిరాగ
ఇల్లాలి పెత్తన మెలుక పెత్తనము ౧౦౧

పళ్ళుగానేచెట్టు పల్లంబునుంట
లల్లటేచిల్లటే నతివ తిరుటలు. ౧౦౨

నూరమ్మ పేరమ్మ సుబ్బమ్మ ముగురు
కారాలమిర్యాల గల్లంతువడిరి. ౧౦౩

సభలోనివారంత సన్యాసులైన
ఇభరాజు గమనను ఎంతూలొకొకట ౧౦౪

పేలాలు ప్రేలుటేవేళ కేనాగు;
కూళకు బ్రేలుడు కొనకంట నాగు. ౧౦౫

రాగంబు దీసేను రంజనం వలయు
నగాడిదట్టులో ఎలుగెత్త కెపుడు. ౧౦౬

పోగొట్టు కొనకురా పొద్దుగకేచు

అగదురా యది ఆగుమన్నాను.

౧౦౭

పోల్చిన వారికి పోలికొపించు:

మచ్చిన వానికి మఱి ప్రతిమల్లు.

౧౦౮

చాలన్న వద్దన్న సంసారబాధ

మూలంకమంబుగ గుడిపించువోవు.

౧౦౯

కనకున్న వినకున్న గాలిముక్కంట

చనకున్న ప్రాణంబు జరిగింపకున్నె?

౧౧౦

సాధించువానికి సాగేదిమాటె

బోధించువానికి బోధవేది మాటె.

౧౧౧

చెఱుగున దీయంబు చేసువేమునకు

విఱచిన, కఱచిన వెఱలి పోవన్న.

౧౧౨

పాలను దొరకట్లు వడిఁ గాచనీళ్ళఁ

దేలునా? పాలలోఁ దిరుగురామీలు?

౧౧౩

వర్షపు జినుకులు వడిమిన్ను గురియ

హర్షంబు నొందురా యవనిపై మొక్క.

౧౧౪

ద్విపద సహస్ర) పాత్రేజో విరాజి
నిపుణుండుగడిపింప నృత్య మాంస.

౧౧౫

ఇవియెల్ల తెన్ను రచించె నెవ్వండు?
కవి; కవికొండ వెంకటాచార్యు సుండు!

౧౧౬

“శై హిం ద్”

రచన అప్పటప్పట
26-9-32
నుండి
9-11-32
నఱకు

★
సర్వసంపూర్ణము
★

స్ఫు ర ణ
బహుళాంధోక్తి
115-116 రచన
7-2-1946

శ్రీ
“ కొండకొలను - వికసిత్వం ”

“ కవి ”

“ కవికొండల నేంకటరావు ”

నూతన ప్రణాళిక

1948-1950

ననుసరించి నూటపదహార్లను తక్కువ కాకుండా

విరాళము లొసంగి గుర్తుకెక్కిన

—: పాఠకోద్దీపకులు:—

రాజహేంద్రవర కేంద్రపు

* (7) శ్రీరామచంద్ర శివనారాయణగారు

* (8) శ్రీ జిల్లా సుబ్బారావుగారు

క॥ నేం

30-11-1949

* 1 నుండి 6 వరకు పాఠకోద్దీపకులు *

“ వెనుమంచిలి శ్రీనదేవుడు ”

మున్నగు పది కథలు

అన్నపూర్ణముతో బేర్కొనబడి యున్నారు.

“ కొండకొలను - విశిష్టాధ్యక్షులు ”

1948-1950

ప్రజాశాసన సమన్వయ

సామాన్య పాఠశాలకు గుర్తింపు మరియు ముఖ్యములు

శ్రీ “ అభినవాద్ధి హరివ్యూహము ” చేస్తున్నా శాశ్వతము
లగుచున్న గ్రంథముల నొక వరుసగా నేల నొకేనా అచ్చునకు
ముందిచ్చి కొనువాగు ఈ క్రిందివిధముగ గుర్తింపుబడుదురు.

నాటికి

మొట్టమొదటి కట్టంపు

... .. సాగిన పుటలు -- ముద్రాపత్రాలు

అవే ముద్రాపత్రాలు - రూపాయి

గుర్తింపు	చెల్లించవలసిన మొత్తం
శాశ్వత పాఠశాలలు	గు 4
పాఠశాల ప్రసన్నములు	8
పాఠశాల ప్రపూర్ణములు	16

కవి చిహ్నము :

శ్రీ కవికొండల వేంకటరావు, బి.ఎ., బి.ఎల్.

రాజమండ్రి.

శ్రీ

“ కొండకొలుగు — వికసితోత్పల ”

“ క వి ”

“ వికొండల వేంకటరావు ”

రచన ప్రచురణ ప్రణాళిక

1948 — 1950

ననుసరించి

వెలతోను అచ్చతోను నిమిత్తము లేకుండ కేవలం
కవియొక్క కృషిని నమ్మి విరాళములొసంగువారు ఈ క్రింది
విధముగ గుర్తుకెక్కగలరు.

పాఠకోత్పకులు	రు	30
పాఠకసముత్కంకులు		60
పాఠకోద్దీపకులు		120
పాఠకప్రతిష్ఠాపకులు		1116 పైని

మరా :- ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములు, సామ్మ బహ్వాడాలు,
చెక్కులు మున్నగునవి కవిపేరనే జరుపనగును.

ప్రకాశకసంస్థ

“ అభినవాంధ్రకార్యస్థానము ”

స్థాపితము 1924

1948 - 1950

వినూతన ప్రశాశిక ప్రకార మున్నగునట్లే పోలిగంధము.

“పెనుమంచిలిజైనవేవుడు”

[మున్నగు పదే తీర్థము]

[నచనము]

వెల రు. 1-4-0

* రెండవ గ్రంథము

“హరివి నోదము”

[మున్నగు నైన సౌత్తములు]

[ఛందోబద్ధములు]

వెల రు. 1-8-0

* మూడవ గ్రంథము

త్వరలో రానున్నది

“ఇసుపకోట”

[నవల]

చూరూ : సొమ్మ మూడవ గ్రంథము వెలువడకముందే చెల్లించునెడ మూడు గ్రంథముల మొత్తం వెల రు. 4/-
నాలుగు రూపాయలు మాత్రమే.

[తపాలా ఖర్చు వేరు]

ఏతత్క-వికృతములొక కొన్ని ఇంకను నచ్చున పుస్తక
హాపము చాల్చువలసినవి :-

1. “ విలాసిని వైనతేయము ”
మున్నగు మహాగీతికలు.
2. “ సామంచిపాట ”
మున్నగు గీతికలు.
3. “ త్రేతాయుగాంతము ”
మున్నగు నాటకములు.
4. “ ప్రకృతి కుందనము ”
మున్నగు ఖండకావ్యములు.
5. “ గ్యాంగ్ మాన్ సూరయ్య ”
మున్నగు కథలు.
6. “ పయోష్ణి సరోవరము ”
ప్రబంధము.
7. “ రాధిక - రాజిగాడు ”
మున్నగు పద్యకావ్యములు.
8. “ తెర నెనుకబొమ్మ ”
మున్నగు నీ కాంకికలు.
9. “ అనిమేషాదులు ”
10. “ ఖుషీనంద ” మున్నగునవి.

ఏతత్కవి కృతములు

1948 కి పూర్వముచ్చసడవి.

- 1915 “ వివిధకుసుమావళి ” చిన్న పోష్టము.
- 1916 డి.కో. ప్రథమగుచ్ఛము - మొదటికూర్పు.
- 1924 “ భావమురళి ” “ జనపదములు ” “ సుమానకంఠము ”
“ మాతృదేశ సంకీర్తనము ” “ కలగుతము ”
- 1925 “ ప్రకృతిచందనము ” “ ఆత్మవ్యక్తి ”
- 1926 “ నెలబాలుడు : వేణువు : శేషభరితి ”
- 1928 వివిధకుసుమావళి - ప్రథమగుచ్ఛము, రెండవకూర్పు.
- 1929 “ అగడపలు ” “ చదువులదుత్త ” “ చిట్టికైత ” “ పొట్టికైత ”
- 1930 వివిధకుసుమావళి - ప్రథమగుచ్ఛము, 3 వ కూర్పు.
- 1930 త్రయి [సృష్టిశాకుంతలము; పునరాగమనము; కవి
తాన్వేషణము]
- 1930 కోనేరు.
- 1930 “ జంటలు ” (i, ii, iii, iv, v.)
- 1941 “ సుమనోహ్లాదిని ” మొదటి భాగము [కలిపురుషుడు
మున్నగు పది కథలు గలది.]

మరా : మైవాని ప్రతులేమియు నిప్పు డమ్మకమునకు లేవు.

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
18	28	శ్రీహరి	శ్రీహరి!
22	7	లలునా	లలనా
29	10	గగురం	గగురుం
30	18	కోటాను	కోటాన
34	8	బుధమున్	బుధమున్
41	4	నొక్కొక్కటి	నొక్కొక్కటి
62	5	భందం	దంభం
63	8	ప్రశస్తి	ప్రశస్తు
63	13	పోముడు	పోముడు
63	19	నాదు	నీదు
64	15	కాని	కాది
69	13	కీల్డను	కీల్డను
83	2	నెవ్వరికొ	యెవ్వరిన్
88	4	శను	కను
94	6	పాలా	పాల
94	18	మొకమే	మొకలే
95	16	కూయించన	కూయించిన
111	1	డెవ్వం	డెవ్వ
116	11	జూడ	జూడ
118	7	పోప	పోప
123	1	చూస్తూ	చూస్తు
123	14	ఇభరాజ	ఇభరాజ
124	10	బొడవేది	బొడవేది

హి గి న బొ థా మ్మ రై ల్పే బు క్కు స్సా ల్పు

అన్నింటల్లోను దొంగను

“ వెనుమంచిలి జై న దేవుడు మున్నగు పది కథలు ”

అన్న పుస్తకము

నెం. ప్రి.తి 18 1-4-0

భారీగా ప్రతులు తీసికొను వర్తకులకు తెగు

కమిషను శూయబడును

వలసిన చోః—

శ్రీ కవికొండల వేంకటరావు బి.ఎ., బి.ఎల్.,

రాజమండ్రి వారికి వ్రాసి పోలిసికొనవచ్చును

